מהדורת גלמן

חמשה חומשי תורה

לקראת שבת

תולדות

עם ביאור

אוצרות התורה

עיון וביאור / דרוש ואגדה / ביאורי רש"י

אור החסידות

'מהדורת
געלמאן'

פרוייקט 'חומש לקראת שבת'
יצא לאור
לזכות הרה"ת צבי וזוגתו ומשפחתו
שיחיו געלמאן

לברכה והצלחה בכל המצטרך להם

בגשמיות וברוחניות

בבני חיי ומזונא רויחא

יט וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם
אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק: כ וַיְהִי יִצְחָק
בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת־רִבְקָה בַּת־

יט וְאִלֵּין תּוֹלְדַת יִצְחָק בַּר
אַבְרָהָם אַבְרָהָם אוֹלִיד יָת
יִצְחָק: כ וַהֲוָה יִצְחָק בַּר
אַרְבְּעִין שְׁנִין כַּד נְסֵיב יָת רִבְקָה

רש"י

(יט) **ואלה תולדות יצחק:** יעקב ועשו המוריס בפרשה. **אברהם הוליד את־יצחק:** למחר שקרא הקדוש ברוך הוא שמו מברהם, מחר כך הוליד מת יצחק, דבר מחר: על ידי שכתב הכתוב: "יצחק בן־מברהם", הוזקק לומר: "מברהם הוליד מת יצחק", לפי שהיו לצני הדור מומריס: 'מחבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם מברהם ולא נתעברה הימנו', מה עשה הקדוש ברוך הוא? נר קלסתר פניו של יצחק דומה למברהם, והעידו הכל: "מברהם הוליד מת־יצחק", וזהו שכתב כאן: "יצחק בן־מברהם" היה, שהרי עדות יש ש"מברהם הוליד מת־יצחק": (כ) **בן־ארבעים שנה:** שהרי כשבא מברהם מהר המוריה, נתבשר שנולדה רבקה, ויצחק היה בן ל"ז שנה, שהרי בן כפרק מתה שרה, ומשנולד יצחק עד העקדה שמתה שרה, ל"ז שנה [היו],

אוצרות התורה

למה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם ולא להיפך?

צריך ביאור: למה הוצרך הקב"ה לעשות נס מיוחד כדי שקלסתר פניו של יצחק יהי' דומה לאברהם – והרי כך הוא טבע העולם, שהבן דומה לאביו במראהו ובקלסתר פניו?

ויש לומר ע"פ המבואר בכמה מקומות (עי' עדיות פ"ב מ"ט ובפיה"מ להרמב"ם שם) שהטעם שהבן דומה לאביו במראהו הוא משום שדומים הם גם במזגם ותכונות נפשם, כי קלסתר הפנים מורה על תכונות הנפש.

והנה, מבואר בכ"מ (ראה תורה אור ותורת חיים ריש פרשתנו) שמדת אברהם אבינו היתה מדת החסד והאהבה, וכמו שכתוב (ישעי' מא, ח) "אברהם אוהבי"; ואילו מדת יצחק היתה מדת הגבורה והיראה, וכמו שכתוב (ויצא לא, מב) "ופחד יצחק".

ומאחר שמדותיהם של אברהם ויצחק היו שונות זה מזה, הרי על פי טבע לא היו צריכים להיות דומים בקלסתר פניהם, אלא קלסתר פניו של יצחק הי' צריך להראות תכונה של פחד ויראה ולא של חסד ואהבה כאביו. ולכן הוצרך הקב"ה לעשות נס מיוחד, צר פניו של יצחק כקלסתר פניו של אברהם.

ומזה שלא צר הקב"ה קלסתר פניו של אברהם דומה ליצחק, אלא קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, יש ללמוד הוראה בעבודת האדם לקונו:

כאשר יהודי נמצא בספק כיצד עליו להתנהג בעבודת הבורא, האם לבחור בדרך האהבה והחסד, או בדרך היראה והגבורה – עליו לבכר את דרכו של אברהם ולעבוד בדרך האהבה. וכמבואר בספר התניא (פל"ב), "שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו ולכן נקראים בשם בריות בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה', והן לא לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"כ עמ' 100 ואילך)

בַּת בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה מִפַּדַּן אֲרָם
אֲחָתֵהּ דְּלָבָן אֲרַמָּאָה לְהֵ
לְאִנְתּוּ: כא וְצַלִּי יִצְחָק קֳדָם יְיָ
לָקֳבֵל אִתְּתֵהּ אֲרֵי עֲקָרָה הִיא
וְקַבֵּל צְלוֹתֵהּ יְיָ וְעַדְיַאת רִבְקָה
אִתְּתֵהּ: כב וְדַחֲקִין בְּנַיָּא
בְּמְעָהָא וַאֲמֶרֶת אִם כֵּן לְמָה
דְנָן אָנָא וַאֲזָלַת לְמִתְבַּע אוּלְפַּן
מִן קֳדָם יְיָ: כג וַאֲמַר יְיָ לַהּ תְּרֵין
עַמְמִין בִּמְעַיְכִי וְתַרְתֵּין מַלְכְוָן
מִמֵּעַיְכִי יִתְפָּרְשָׁן וּמַלְכוּ מִמַּלְכוּ

בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן
הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה: כא וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה
לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ
יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: כב וַיִּתְרֹצֲצוּ
הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם־כֵּן לָמָּה זֶּה
אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה: כג וַיֹּאמֶר
יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם כתיב גיים קרי בְּבִטְנֵךְ וּשְׁנֵי

רש"י

בת בתואל מפדן ארם אחות לבן: וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל, ואחות לבן ומפדן ארם? אלא להגיד שבחה, שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה מגבי רשע, ולא למדה ממעשיהם. מפדן ארם: על שם שבני ארם היו: ארם נהריים וארם נוהה, קורא אותו 'פדן' לשון "נמד נקר", תרגום "פדן" - 'תורין', ויש פותרים: "פדן ארם", כמו: שדה ארם, שבלשון ישמעאל קורין לשדה: "פדן": (כא) ויעתר: הרבה והפציר בתפלה. ויעתר לו: נתפנר ונתפייס ונתפתה לו. ואומר אני: כל לשון 'עתר', לשון הפצרה ורימוי הוא, וכן: "ועתר ענן הקטורת", מרבית עלית העשן, וכן: "והעתרתם עלי דבריכם", וכן: "ועתרות נשיקות שונא", דומות למרובות והנס למשא, אנקריסר"א בלע"ז. לנוכח אשתו: זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת. ויעתר לו: לו, ולא לה, אמין דומה תפילת עקרים בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק, לפיכך, 'לו' ולא לה: (כב) ויתרוצצו: על כרחך המקרא הזה אומר דרשני, שאתם מה היא רגילה זו, וכתב: "אם־כן, למה זה אנכי"? רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודת אלילים, עשו מפרכס לצאת. דבר אחר: מתרוצצים זה עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות. ותאמר אם־כן: גדול לער העיבור. למה זה אנכי: מתאוה ומתפללת על היריון. ותלך לדרוש: לבית מדרשו של שם. לדרוש את־ה': שיגיד לה מה תהא בסופה: (כג) ויאמר ה' לה: על ידי שלית, לשם נאמר ברוח הקודש, והוא אמר לה. שני גויים בבטנך: גייס כתיב, כמו גאיס, אלו מגטוניות ורבי שלא פסקו מעל שלחנם לא לנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. ושני לאומים: אין לאום אלא 'מלכות'. ממעיך יפרדו: מן המעיס הם נפרדים, זה לרשעו וזה לתומו. מלאום יאמץ: לא יאוו בגדולה, כשזה קם זה נופל.

לְאֻמִּים מִמֵּעַיִךְ יִפָּרֵדוּ וּלְאֹם מִלְאֹם יֶאְמָץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר׃ כד וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם בְּבִטְנָהּ׃ כה וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו׃ כו וְאַחֲרֵי־כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו

יִתְקַף וְרַבָּא יִשְׁתַּעְבֵּיד לְזְעִירָא׃ כד וּשְׁלִימוּ יוֹמָהָא לְמֵילַד וְהָא תְּיוּמִין בִּמְעָהָא׃ כה וּנְפַק קַדְמָאָה סְמוֹק כֻּלֵּהּ כִּגְלִים (נ״א כְּכֻלָּן) דְּשָׂעָר וּקְרוֹ שְׁמֵהּ עֵשָׂו׃ כו וּבָתַר כֵּן נְפַק אֲחוּהִי וְיָדֵהּ

רש״י

וכן הוא אומר: ״וימלאה התרגה״, לא נתמלאה עור אלא מחורגה של ירושלים: (כד) **וימלאו ימיה**: אבל בתמר כתיב: ״ויהי בעת לדתה״, שלא מלאו ימיה כי לז׳ חודשים ילדתם. **והנה תומם**: חסר, ובתמר ״תאומים״ מלא, לפי שאמיתם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע: (כה) **אדמוני**: שיהא כולו כאדרת שיער: כאדרת מלא שיער, שקלמוינ״ה בלע״ז כטלית של צמר המלאה שיער, פלוקיר״ה בלע״ז. **ויקראו שמו עשו**: הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה: (כו) **ואחרי־כן יצא אחיו וגו׳**: שמעתי מדרש אגדה

אוצרות התורה

״וימלאו ימי״ - מפני ש״אחד רשע״

יש לבאר בכוונת רש״י, דלכאורה כל מקרא זה מיותר הוא, שהרי ידוע לכל שלידה ע״ד הרגיל היא לאחר מלאת ימי העיבור, וגם הא ד״תומים בבטנה״ כבר ידעה רבקה, כמפורש לעיל ״ויתרוצצו הבנים גו׳ ויאמר ה׳ לה שני גוים בבטנך ושני לאומים גו׳״ (שם, כב-כג), ומה מחדש כאן הכתוב (וראה חומת אנך, העמק דבר כאן)?

וזהו שמבאר רש״י בפירושו:

״וימלאו ימי׳ — אבל בתמר כתיב ויהי בעת לדתה״, היינו שהתיבות ״וימלאו ימי׳ ללדת״ נכתבו כאן ללמדנו כוונת שינוי הלשון גבי תמר, כי לולא הכתוב כאן ״וימלאו ימי׳״ לא היינו יודעים לדייק שהכוונה במ״ש ״ויהי בעת לדתה״ היא שילדה לז׳ חדשים, ורק לאחר שנאמר ברבקה הלשון ״וימלאו ימי׳״, ובתמר כתיב ״ויהי בעת לדתה״, הרי שינוי זה שבין הכתובים מלמדנו שבתמר ״לא מלאו ימי׳, כי לז׳ חדשים ילדתם״.

אמנם, לפי זה יש מקום לתמוה: כיון שעיבורה של רבקה הי׳ מתוך צער גדול (יותר מהצער הרגיל ד״הרבה ארבה עצבונך והרונך״ (בראשית ג, טז)), כמ״ש ״ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי״, ופרש״י ״ותאמר אם כן גדול צער העיבור, למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על הריון״ — מדוע סיבב הקב״ה שצדקת זו תסבול צער הריון משך זמן רב כל כך, ולא תלד לז׳ חדשים כתמר?

ולכן ממשיך רש״י לפרש ״והנה תומם — חסר, ובתמר תאומים מלא לפי ששניהם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע״, כלומר שכוונת הכתוב במ״ש ״והנה תומם בבטנה״ הוא לבאר הטעם למ״ש קודם לכן ״וימלאו ימי׳ ללדת״, שדוקא תמר שילדה שני צדיקים זכתה שיוקל לה צער ההריון, משא״כ רבקה שאחד מבני הי׳ רשע — לא זכתה לכך, ולכן ״וימלאו ימי׳ ללדת״ (וראה אמרי שפר כאן, וכעין זה פירוש צידה לדרך וישב לח, כז). וק״ל.

(ע״פ לקוטי שיחות ח״ל עמ׳ 110 ואילך)

וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בֶּן־שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֹתָם: כו וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יֹדֵעַ צַיִד אִישׁ שָׂדֶה וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם

אַחִידָא בְּעִקְּבָא דְּעֵשָׂו וּקְרָא שְׁמֵהּ יַעֲקֹב וְיִצְחָק בַּר שִׁתִּין שְׁנִין כַּד יְלִידַת יָתְהוֹן: כו וּרְבִיוּ עוּלֲמַיָּא וַהֲוָה עֵשָׂו גְּבַר נַחְשִׁירְכָן גְּבַר נָפֵק לְחַקְלָא

רש"י

הדורשו לפי פשוטו: ויגדלו הנערים. אז נודע מי הוא זה לעכבו, יעקב נוגר מטיפה רשעה ועשו מן הסניה, נח ולמד משפופרת שפיה קלרה, תן דה שמי מגניס, זו תחת זו. הנכנסת רשעה, תלת מחרוה, והנכנסת מחרוה, תלת רשעה. נמלא, עשו הנוגר במחרוה, ילא רשעה, ויעקב שנוגר רשעה, ילא מחרון, ויעקב דא לעכבו שיהא רשעון לילידה כרשעון ליצירה, ויפטור את רחמה ויטול את הבכורה מן הדין. בעקב עשו: סימן שמין זה מסניק לגמור מלכותו, עד שזה עומד ונוטלה הימנו. ויקרא שמו יעקב: הקדוש ברוך הוא (ס"ח ממר: ויתס קריתון לבכורכס שס, אף אני אקרא לבני בכורי שס. הלא הוא דכתיב: "ויקרא שמו יעקב".) דבר אחר: מגיד קרא לו יעקב על שס מחיזת העקב. בן־ששים שנה: י' שנים משנשאה עד שנעשית בת י"ג שנה ורחויה להריון, וי' שנים הללו, ניפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה. כיון שלא נתעברה, ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא רצה ליטול לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה: (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו: כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פרש לבתי מדרשות וזה פרש לעבודת אלילים. יודע ציד: ללוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו: אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כשבור אביו שהוא מדקדק במלות. איש שדה: כמשמעו, אדם בטל ועודה בקשתו חיות ועופות.

אוצרות התורה

יעקב ועשו - "החסיד המעולה" ו"הכובש את יצרו"

דרוש ואגדה

ועשו הי' בכלל אלא שקלקל במעשיו (כה, כז. ילקוט שמעוני יהושע רמז כג)

מדברי היל"ש משמע ש"ויגדלו הנערים" אין פירושו רק שגדלו בשנים, אלא גם שגדלו ברוחניות, ורק אח"כ קלקל עשו במעשיו. וכן איתא בזוהר הקדוש (פרשתנו קלח, סע"ב): "דאברהם כו' הוה מחנך לון במצוות כו', לאסגאה יעקב ועשו".

ולכאורה יפלא ביותר, שהרי עה"פ "ויתרוצצו הבנים בקרבה" (פרשתנו כה, כב) אמרו חז"ל (בראשית רבה פס"ג, ו. וכן כתב בזוהר שם בהמשך הדברים – קלט, רע"א) שכבר במעי אמו פנה עשו לעבודת אלילים, וא"כ איך אפשר לומר שבתחלה גדל עשו והתעלה ברוחניות, ורק אח"כ קלקל במעשיו?

ויש לומר:

מבואר בארוכה בשמונה פרקים להרמב"ם (פ"ו), דבעבודת השי"ת ישנם שני אופנים, "החסיד המעולה" ו"הכובש את יצרו": החסיד המעולה מתאווה רק לדברים טובים, וכל עבודתו אינה אלא להתעלות בקדושה ממדריגה למדריגה, משא"כ הכובש את יצרו הוא זה ש"מתאווה אל הפעולות הרעות", ומ"מ "יכבוש את יצרו" ו"יעשה (רק) הטובות".

יֹשֵׁב אֹהָלִים׃ כח וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת־עֵשָׂו כִּי־צַיִד בְּפִיו וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת־יַעֲקֹב׃ כט וַיָּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עֵשָׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עָיֵף׃ ל וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הַלְעִיטֵנִי נָא מִן־הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה כִּי עָיֵף אָנֹכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֱדוֹם׃

וְיַעֲקֹב גְּבַר שְׁלִים מְשַׁמֵּשׁ בֵּית אוּלְפָנָא׃ כח וּרְחֵם יִצְחָק יָת עֵשָׂו אֲרֵי מְצִידֵה הֲוָה אָכִיל וְרִבְקָה רְחֵימַת יָת יַעֲקֹב׃ כט וּבַשִּׁיל יַעֲקֹב תַּבְשִׁילָא וַאֲתָא (נ״א וְעַל) עֵשָׂו מִן חַקְלָא וְהוּא מְשַׁלְהֵי׃ ל וַאֲמַר עֵשָׂו לְיַעֲקֹב אַטְעֵמְנִי כְּעַן מִן סְמוֹקָא סְמוֹקָא הָדֵין אֲרֵי מְשַׁלְהֵי אָנָא עַל כֵּן

רש״י

תם: מינו נקי מכל מלה, מלמ כליפו כן פיו. מי שמינו מריף לרמות קרוי תם. יושב אהלים: מהלו של שם ומהלו של עבר: (כח) בפיו: כתרגומו: בפיו של יצחק. ומדרשו: בפיו של עשו, שהיה לך לומו ומרמהו בדבריו: (כט) ויזד: לשון בישול, כתרגומו. והוא עיף: בדליחה, כמה דתימא: ״כי עיפה נפשי להורגים״: (ל) הלעיטני: מפתח פי ושפוך הרבה לתוכו, כמו שמינו: ׳יין מוסמין את הגמל, מכל מלעיטין אותו׳. מן־האדום האדום: עדשים מדומות, ואותו היום מת מבריהם, שלמ ירמה את עשו כן כנו, יומא לתרגות רעה, ומין זו שהם טובה שהכטיחו הקדוש ברוך הוא. לפיכך קילר הקדוש ברוך הוא ה׳ שנים משנותיו, שיצחק חי ק״פ שנה, וזה קע״ה שנה, ובישל יעקב עדשים להבדות את האבל. ולמה עדשים? שדומות לגלגל, שהאבלות גלגל החוזר בעולם. (ועוד, מה עדשים אין להם פה, כך האבל אין לו פה, שאסור לדבר, ולפיכך המנהג להבדות את האבל בתחילת מאכלו בישים, שהם עגולים ואין להם פה, כך אבל אין לו פה כדאמרינן במועד קטן: ׳אבל, כל ג׳ ימים הראשונים אינו משיב שלום לכל אדם, וכל שכן שאינו שואל

אוצרות התורה

ועפ״ז יש לומר שבזה נבדלו יעקב ועשו: יעקב הי׳ ״איש תם יושב אוהלים״ — ״החסיד המעולה״, משא״כ עשו ראוי הי׳ להיות במדריגת ״הכובש את יצרו״, ולכן היתה לו בטבעו משיכה לעבודה זרה, כדי שיוכל להתגבר על יצרו.

ואכן, בקטנותו, חינכו אברהם לשמור על רצון ה׳ ולהתגבר על יצרו, ועשה כן בפועל. ורק כשגדל, להיותו בעל בחירה, קלקל במעשיו, ותמורת ניצול טבעו להתגברות על הרע, ניצלו כדי להרע בפועל, ויצא לתרבות רעה.

(ע״פ לקוטי שיחות ח״כ עמ׳ 108 ואילך)

בכל יום מתחדש כוחו של אדם

תורת חיים

ובמה שכותב אודות העייפות וכו׳ — עיין שולחן ערוך לרבינו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) בסימן מ״ו סעיף ו׳, בכל יום מתחדש כחו של אדם, וראו הגאונים לתקן ברכה על החסד הגדול הזה, ומבואר באגרת התשובה פרק י״א, ודאיות והחלטיות כל ענין שמברכים עליו, ועל אחת כמה וכמה כשהברכה היא בתמידיות, שאין בזה שום ספק וספק ספיקא בעולם.

(אגרות קודש חי״ח עמ׳ תקלב)

לא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת־בְּכֹרָתְךָ
לִי: לב וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ
לָמוּת וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה: לג וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
הִשָּׁבְעָה לִי כַּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת־
בְּכֹרָתוֹ לְיַעֲקֹב: לד וְיַעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לֶחֶם
וּנְזִיד עֲדָשִׁים וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז
עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה: פ כו א וַיְהִי רָעָב
בָּאָרֶץ מִלְּבַד הָרָעָב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה
בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ
מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה: ב וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה
וַיֹּאמֶר אַל־תֵּרֵד מִצְרַיְמָה שְׁכֹן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ:

לא אֲמַר יַעֲקֹב זְבִין יוֹמָא הָדֵין יָת
בְּכוּרְתָךְ לִי: לב וַאֲמַר עֵשָׂו הָא
אֲנָא אָזֵל לְמִמְּת וּלְמָה דְּנָן לִי
בְּכוּרְתָא: לג וַאֲמַר יַעֲקֹב קַיֵּם לִי
כְּיוֹמָא הָדֵין וְקַיֵּים לֵהּ וְזַבִּין יָת
בְּכוּרְתֵהּ לְיַעֲקֹב: לד וְיַעֲקֹב יְהַב
לְעֵשָׂו לְחֵם וְתַבְשִׁיל דְּטָלוֹפְחִין
וַאֲכַל וּשְׁתִי וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט
עֵשָׂו יָת בְּכוּרְתָא: א וַהֲוָה כַפְנָא
בְּאַרְעָא בַּר מִכַּפְנָא קַדְמָאָה דִּי
הֲוָה בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם וַאֲזַל יִצְחָק
לְוָת אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דִּפְלִשְׁתָּאֵי
לִגְרָר: ב וְאִתְגְּלִי לֵהּ יְיָ וַאֲמַר
לָא תֵחוֹת לְמִצְרַיִם שְׁרֵי בְּאַרְעָא

רש"י

בתחילה. מג׳ ועד ז׳, מסיב ומינו שומל וכו׳, ברס״י ישן): (לא) **מכרה כיום:** כתרגומו כיום דילהן, כיוס, שהוא ברור, כך מכור לי מכירה ברורה. **בכורתך:** לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב: ׳אין רשע זה כדאי שיקריב להקדוש ברוך הוא׳: (לב) **הנה אנכי הולך למות:** (מתעודדת והולכת היא הבכורה, שלא תהא כל עת העבודה בבכורות כי שמא לוי יטול אותה, ועוד) אמר עשו: ׳מה טיבה של עבודה זו?׳ אמר לו: ׳כמה מזהרות ועוסקין ומיתות תלויין בה׳, כאותה שמינו: ׳אלו הן שבמיתה: שתויי יין ופרועי ראש׳, אמר: ׳אני הולך למות על ידה, אם כן מה תפקן לי בה׳?׳: (לד) **ויבז עשו:** העיד הכתוב על רשעו, שזיזה עבודתו של מקום: (ג) **אל־תרד מצרימה:** שהיה דעתו לרדת למצריים כמו שירד מניו בימי הרעב, אמר לו: ״אל־תרד

אוצרות התורה

מדוע נאסר על יצחק לצאת מהארץ?

איסור זה שהוטל על יצחק שלא לצאת לחו״ל דורש ביאור:

בימי האבות עדיין לא חל שום איסור לצאת מארץ ישראל, כדמצינו שהאבות יצאו מהארץ גם כשלא הי׳ הכרח בדבר, כמו אברהם שיצא לחרן לאחר ברית בין הבתרים (ראה רש״י בא יב, מ), ויעקב שירד למצרים כדי לפגוש את יוסף. וגם לא מצינו (בפשוטם של כתובים) שחלה על הארץ קדושת ארץ ישראל כבר בימי האבות (וראה יראים (השלם) תיג: ״ואע״פ שבימי אברהם לא נתקדשה ארץ ישראל עדיין״).

ואם כן, גם אם יצחק הי׳ ״עולה תמימה״, עדיין צריך ביאור מדוע נאסר עליו לצאת מהארץ?

ויש לומר:

אף שארץ ישראל לא נתקדשה עדיין בימי האבות, ולא הי׳ חילוק בקדושת הארץ עצמה

ג גּ֚וּר בָּאָ֣רֶץ הַזֹּ֔את וְאֶֽהְיֶ֥ה עִמְּךָ֖ וַאֲבָרְכֶ֑ךָּ
כִּֽי־לְךָ֣ וּלְזַרְעֲךָ֗ אֶתֵּ֞ן אֶת־כָּל־הָאֲרָצֹ֤ת הָאֵל֙
וַהֲקִמֹתִ֣י אֶת־הַשְּׁבֻעָ֔ה אֲשֶׁ֥ר נִשְׁבַּ֖עְתִּי
לְאַבְרָהָ֥ם אָבִֽיךָ׃ ד וְהִרְבֵּיתִ֞י אֶת־זַרְעֲךָ֣
כְּכוֹכְבֵ֣י הַשָּׁמַ֗יִם וְנָתַתִּ֤י לְזַרְעֲךָ֙ אֵ֚ת כָּל־
הָאֲרָצֹ֣ת הָאֵ֔ל וְהִתְבָּרֲכ֥וּ בְזַרְעֲךָ֖ כֹּ֣ל גּוֹיֵ֑י
הָאָֽרֶץ׃ ה עֵ֕קֶב אֲשֶׁר־שָׁמַ֥ע אַבְרָהָ֖ם בְּקֹלִ֑י

דִּי אֵימַר לָךְ׃ ג דּוּר בְּאַרְעָא
הָדָא וִיהֵי מֵימְרִי בְסַעְדָּךְ
וַאֲבָרְכִנָּךְ אֲרֵי לָךְ וְלִבְנָךְ אֶתֵּן יָת
כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְאָקֵם יָת
קְיָמָא דִּי קַיֵּימִית לְאַבְרָהָם
אֲבוּךְ׃ ד וְאַסְגֵּי יָת בְּנָךְ סַגִּיאִין
כְּכוֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְאֶתֵּן לִבְנָךְ יָת
כָּל אַרְעָתָא הָאִלֵּין וְיִתְבָּרְכוּן
בִּדְיל בְּנָךְ כֹּל עַמְמֵי אַרְעָא׃
ה חֲלַף דִּי קַבִּיל אַבְרָהָם
בְּמֵימְרִי וּנְטַר מַטְרַת מֵימְרִי

רש"י

מצרימה", שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך: (ג) האל: כמו האלה: (ד) והתברכו בזרעך: אדם חומר לפניו יהא זרעך כזרעו של יצחק ', וכן בכל המקרא, וזה אב לכולן: "כך יברך ישראל לאמר ישימך וגו'", ואף לענין הקללה מצינו כן: "והיתה השבעה לאלה", שהמקלל שונאו חומר: 'יהא כפלוני', וכן: "והנאתם שמכם לשבועה לבחירי", שהנשבע חומר: 'יהא כפלוני, אם עשיתי כך וכך'! (ה) שמע אברהם בקולי: כשניסיתי אותו. וישמור משמרתי: גזירות להרחיק על מזהרות שבתורה, כגון: שניות לעריות ושבות לשבת. מצותי: דברים שאילו לא נכתבו, ראויין הן להצטוות, כגון: גזל ושפיכות דמים. חוקותי: דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחוקותיו על עבדיו. ותורותי: להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני:

אוצרות התורה

בין הארץ לחוץ לארץ, מ"מ מצד יושבי הארץ הי' חילוק ביניהם, שבארץ ישראל הרגילו האבות שם שמים בפי הבריות, ואילו בחו"ל לא היו באי עולם מכירים בו (ראה חיי שרה כד, ז ובפרש"י שם ובמה שנתבאר בזה בלקוטי שיחות חט"ו עמ' 158 ואילך). ולכן יצחק, שנזדכך גופו ונעשה "עולה תמימה", לא הי' ראוי שיצא לחו"ל, מקום שאינם מזכירים שם שמים על פיהם.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 200 ואילך)

קיום מצוות ברוחניות

דרוש ואגדה

מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי (כו, ה. קידושין פב, א)

מבואר בספרי חסידות (ראה תורה אור יא, ד. ובכ"מ), שיש מצוות שאברהם לא יכול הי' לקיים בגשמיות כפשוטו, כגון מצות תפילין, שפרשיותיהן עוסקות ביציאת מצרים, ועדיין לא נכתבו בימי אברהם. ועכצ"ל, שאברהם קיים ענינים אלו ברוחניות בלבד.

וע"פ הידוע (זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק) שכל עניני התורה הם הוראה ליהודי בעבודתו, צ"ל שגם באנשים כערכנו שייך ענין זה – קיום המצוות ברוחניות בלבד.

וַיִּשְׁמֹר֙ מִשְׁמַרְתִּ֔י מִצְוֹתַ֖י חֻקּוֹתַ֥י וְתוֹרֹתָֽי׃ שני ו וַיֵּ֥שֶׁב יִצְחָ֖ק בִּגְרָֽר׃ ז וַיִּשְׁאֲל֤וּ אַנְשֵׁי֙
הַמָּק֣וֹם לְאִשְׁתּ֔וֹ וַיֹּ֖אמֶר אֲחֹ֣תִי הִ֑וא כִּ֣י יָרֵ֗א
לֵאמֹר֙ אִשְׁתִּ֔י פֶּן־יַהַרְגֻ֥נִי אַנְשֵׁ֖י הַמָּק֑וֹם
עַל־רִבְקָ֕ה כִּי־טוֹבַ֥ת מַרְאֶ֖ה הִֽוא׃ ח וַיְהִ֕י כִּֽי
אָרְכ֥וּ־לוֹ שָׁ֖ם הַיָּמִ֑ים וַיַּשְׁקֵ֞ף אֲבִימֶ֣לֶךְ מֶֽלֶךְ
פְּלִשְׁתִּ֗ים בְּעַ֤ד הַֽחַלּוֹן֙ וַיַּ֔רְא וְהִנֵּ֥ה יִצְחָ֖ק
מְצַחֵ֥ק אֵ֖ת רִבְקָ֥ה אִשְׁתּֽוֹ׃ ט וַיִּקְרָ֨א
אֲבִימֶ֜לֶךְ לְיִצְחָ֗ק וַיֹּ֙אמֶר֙ אַ֣ךְ הִנֵּ֣ה אִשְׁתְּךָ֔
הִ֑וא וְאֵ֣יךְ אָמַ֔רְתָּ אֲחֹ֥תִי הִ֖וא וַיֹּ֣אמֶר אֵלָ֔יו
יִצְחָ֕ק כִּ֥י אָמַ֖רְתִּי פֶּן־אָמ֥וּת עָלֶֽיהָ׃ י וַיֹּ֣אמֶר
אֲבִימֶ֗לֶךְ מַה־זֹּ֤את עָשִׂ֙יתָ֙ לָ֔נוּ כִּמְעַ֕ט שָׁכַ֥ב
אַחַ֛ד הָעָ֖ם אֶת־אִשְׁתֶּ֑ךָ וְהֵבֵ֥אתָ עָלֵ֖ינוּ
אָשָֽׁם׃ יא וַיְצַ֤ו אֲבִימֶ֙לֶךְ֙ אֶת־כָּל־הָעָ֔ם
לֵאמֹ֕ר הַנֹּגֵ֥עַ בָּאִ֖ישׁ הַזֶּ֑ה וּבְאִשְׁתּ֥וֹ מ֖וֹת יוּמָֽת׃ יב וַיִּזְרַ֥ע יִצְחָ֖ק בָּאָ֣רֶץ

פְּקוֹדַי קְיָמַי וְאוֹרָיָתִי׃ ו וִיתֵב
יִצְחָק בִּגְרָר׃ ז וּשְׁאִילוּ אֲנָשֵׁי
אַתְרָא (עַל עִיסַק) לְאִתְּתֵהּ
וַאֲמַר אֲחָתִי הִיא אֲרֵי דְחִיל
לְמֵימַר אִתְּתִי דִּלְמָא יְקְטְלֻנַנִי
אֲנָשֵׁי אַתְרָא עַל רִבְקָה אֲרֵי
שַׁפִּירַת חֵיזוּ הִיא׃ ח וַהֲוָה כַּד
סְגִיאוּ לֵהּ תַּמָּן יוֹמָיָא וְאִסְתְּכִי
אֲבִימֶלֶךְ מַלְכָּא דִּפְלִשְׁתָּאֵי מִן
חֲרַכָּא וַחֲזָא וְהָא יִצְחָק מְחַיֵּךְ
עִם רִבְקָה אִתְּתֵהּ׃ ט וּקְרָא
אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק וַאֲמַר בְּרַם הָא
אִתְּתָךְ הִיא וְאֵכְדֵּין אֲמַרְתָּ
אֲחָתִי הִיא וַאֲמַר לֵהּ יִצְחָק אֲרֵי
אֲמָרִית דִּלְמָא אֵימוּת עֲלַהּ׃
י וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ מָה דָּא עֲבַדְתָּ
לָנָא כְּזְעֵר פּוֹן שָׁכִיב דְּמָיַחַד
בְּעַמָּא עִם אִתְּתָךְ וְאַיְתֵיתָא
עֲלָנָא חוֹבָא׃ יא וּפַקִּיד אֲבִימֶלֶךְ
יָת כָּל עַמָּא לְמֵימָר דְּיַנְזֵק
בְּגַבְרָא הָדֵין וּבְאִתְּתֵהּ
אִתְקְטָלָא יִתְקְטֵל׃ יב וּזְרַע
יִצְחָק בְּאַרְעָא הַהִיא וְאַשְׁכַּח

לֵאמֹר הַנֹּגֵעַ בָּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת׃ יב וַיִּזְרַע יִצְחָק בָּאָרֶץ

רש"י

(ז) **לאשתו:** על מסתו, כמו: "ממרי-לי מחי הוא": (מ) **כי-ארבו:** ממר: 'מעתה מין לי לדאוג, מאחר שלא מנסוה עד עכשו', ולא נזהר להיות נשמר. **וישקף אבימלך** וגו': שראהו משמש מטתו: (י) **אחד העם:** המיומד בעס, זה המלך. **והבאת עלינו אשם:** מס שכב כגר, הבאת מסס עלינו: (יב) **בארץ ההוא:** אף על פי שמינה מסוכה כארץ ישראל עצמה, כארץ ידי הזולת, אף שבאופן זה אין בידו קיום מצוה בגשמיות, אלא רק ברוחניות.

(ע"פ תורת מנחם – התוועדויות תשמ"ה ח"א עמ' 575)

אוצרות התורה

ויש לומר – בדרך הצחות:

כאשר יהודי מעורר את חבירו בענינים של תורה ומצוות: קביעות עתים לתורה, הנחת תפילין, שמירת שבת וכיוצא בזה – הרי קיום ענינים אלו בפועל ממש הוא רק על ידי המושפע, והמשפיע אינו יכול לעשות זאת במקומו; ונמצא, שקיום מצוות אלו על ידי המשפיע הוא ברוחניות בלבד.

וזוהי ההוראה מעבודת האבות – שמלבד קיום המצוות שצריך כל אחד לקיים בעצמו בגשמיות, יש לו לדאוג לקיום המצוות על

הַהֽוּא וַיִּמְצָא בַּשָּׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָֽה: שלישי יג וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ
הָלוֹךְ וְגָדֵל עַד כִּי־גָדַל מְאֹֽד: יד וַיְהִי־
לוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֻדָּה רַבָּה
וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: טו וְכָל־הַבְּאֵרֹת
אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם
אָבִיו סִתְּמֻום פְּלִשְׁתִּים וַיְמַלְאֻום עָפָר:

בְּשַׁתָּא הַהִיא עַל חַד מְאָה
בִּדְשַׁעֲרוֹהִי וּבָרְכֵהּ יְיָ: יג וּרְבָא
גַבְרָא וַאֲזַל אֲזִיל (נ״י סָגֵי)
וְרָבֵי עַד דִּי רְבָא לַחֲדָא:
יד וַהֲוָה לֵהּ גֵּיתֵי עָנָא וְגֵיתֵי
תוֹרִין וּפָלְחָנָא (נ״י וַעֲבוּדָה) סַגְיָא
וְקַנִּיאוּ בֵּהּ פְּלִשְׁתָּאֵי: טו וְכָל
בֵּירִין דִּי חָפָרוּ עַבְדֵי אֲבוּהִי
בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם אֲבוּהִי טַמּוּנוּן
פְּלִשְׁתָּאֵי וּמְלַאנוּן עַפְרָא:

רש״י

סנעה גוים. בשנה ההוא: לף על פי שאינה כמיקנה, שהיתה שנת רעבון. בארץ ההוא בשנה ההוא: שניתם למה? לומר שהארץ קשה והשנה קשה. מאה שערים: שמדדוה כמה רמוים לעשות, ועשתה על אחת שמדדוה מאה, ורבותינו אמרו: ׳לומד זה, למעשרות היה׳: (יג) ויגדל מאוד: שהיו מומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של מבימלך: (יד) ועבודה רבה: פעולה רבה, בלשון לע״ז מוברוינ״ת, עבודה משמע עבודה אחת, עבודה משמע פעולה רבה: (טו) סיתמום פלשתים: מפני שאמרו: ׳תקלה הס לנו, מפני הגיסות הבאות עלינו׳. ׳טמונן פלשתאי׳ לשון

אוצרות התורה

אומדן לפני או אחרי?

מלשון רש״י ״ורבותינו אמרו״ (ולא ״אמרו רבותינו״) משמע שפירוש ״רבותינו״ חלוק על הפירוש הראשון (ראה שד״ח כללים ח״א עמ׳ מט וח״ז עמ׳ א׳תעה ואילך, וש״נ). וצריך להבין במה נחלקו, ולמה הוכרח רש״י להביא ב׳ הפירושים.

ויש לבאר:

לפי הפירוש הראשון, האומד הי׳ לפני גידול התבואה (״כמה ראוי לעשות״), והנס הי׳ בשעת הגידול, שהארץ עשתה פי מאה מהאומד. אך לפירוש זה קשה, דכיון ״שהארץ קשה והשנה קשה״, הרי בוודאי הי׳ האומד מצומצם ביותר, ואם כן אין מעלה גדולה כל כך בזה שהארץ עשתה פי מאה מאומד מצומצם כל כך.

ולכן מביא רש״י את פירוש ״רבותינו״ – ״אומד זה למעשרות הי׳״, שלפירוש זה הי׳ האומד לאחרי גידול התבואה, שהרי עד אז אי אפשר לאמוד את המעשרות, אלא שאח״כ נעשה בה נס נוסף, דלאחרי שהתבואה צמחה באופן רגיל למרות ש״הארץ קשה והשנה קשה״, שוב נעשה נס נוסף שלא בדרך הטבע כלל – שלאחר שכבר גדלה ונגמרה התבואה וכבר נאמדה למעשרות, שוב חזרה והוכפלה פי מאה.

אלא שלפירוש זה קשה, דמאחר שרצה הקב״ה לברך את יצחק בשפע רב, היתה השדה יכולה להוציא את מלוא סכום התבואה מלכתחילה, ומדוע תחילה צמחה התבואה באופן רגיל, ורק לאחר מכן הוציאה עוד מאה שערים?

ומחמת קושי זה הביא רש״י פירוש זה רק כפירוש שני.

(ע״פ לקוטי שיחות ח״ה עמ׳ 121 ואילך)

ביאורי רש״י

טז וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק אִזֵל
מֵעִמָּנָא אֲרֵי תְקֵפְתָּא מִנָּנָא
לַחֲדָא: יז וַאֲזַל מִתַּמָּן יִצְחָק
וּשְׁרָא בְּנַחֲלָא דִּגְרָר וִיתֵב תַּמָּן:
יח וְתָב יִצְחָק וְחָפַר יָת בֵּירֵי
דְמַיָּא דִּי חָפָרוּ בְּיוֹמֵי אַבְרָהָם
אֲבוּהִי וְטַמּוֹנוּן פְּלִשְׁתָּאֵי בָּתַר
דְּמִית אַבְרָהָם וּקְרָא לְהֵן שְׁמָהָן
כִּשְׁמָהָן דִּי הֲוָה קָרֵי לְהֵן
אֲבוּהִי: יט וַחָפָרוּ עַבְדֵי יִצְחָק
בְּנַחֲלָא וְאַשְׁכְּחוּ תַמָּן בֵּירָא

טז וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ
כִּי־עָצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מְאֹד: יז וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם
יִצְחָק וַיִּחַן בְּנַחַל־גְּרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם: יח וַיָּשָׁב
יִצְחָק וַיַּחְפֹּר | אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר
חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיְסַתְּמוּם
פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן
שֵׁמוֹת כַּשֵּׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו:

יט וַיַּחְפְּרוּ עַבְדֵי־יִצְחָק בַּנָּחַל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים:

רש"י

סתימה, ובלשון המלמד מטמטס את הלב:
(יז) **בנחל־גרר:** רחוק מן העיר:
(יח) **וישב ויחפור:** את הבארות אשר
חפרו בימי אברהם אביו ופלשתים סיתמום,
וקודם שנסע יצחק מגרר חזר וחפרן:

אוצרות התורה

לגלות את ה"מים חיים" של הנשמה

תורת חיים

כתיב "מעין גנים באר מים חיים" (שה"ש ד, טו. וראה לקו"ת חוקת סב, ב ואילך. ובכ"מ), וקאי על הנשמה, שהיא בדוגמת המעיין שנמצא במעמקי האדמה, וכדי לגלותו יש צורך להסיר את העפר והאבנים, רפש וטיט, שמעלימים ומסתירים ומכסים על המעיין, עד שמגיעים אל המעיין, והיינו, שאין צורך לפעול מציאות חדשה של מעיין, אלא רק להסיר את ההעלמות וההסתרים, ואז מתגלה המעיין שישנו כבר.

ודוגמתו בעבודת האדם – שאין צורך לפעול מציאות חדשה, כי אם להסיר את ההעלם וההסתר של הגוף ונפש הבהמית (על ידי הכחות שניתנו לו מלמעלה לפעול זאת), ואז מתגלה אור הנשמה, ופועל בהגוף להיות כלי לקלוט את האור האלקי ולהתאחד עמו, ועד שיורגש אצלו לא רק ש"הוי' הוא האלקים" (ואתחנן ד, לה), שהם "כולא חד" (ראה זהר ח"א יב, סע"א. ח"ב כו, ב. קסא, א. ח"ג קמג, א. רסד, א), אלא ש"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה), היינו, שכל המציאות שלו היא אלקות, כך, שלא זו בלבד שהגוף אינו מנגד לעבודה, אלא אדרבה, שנעשה מסייע כו', ועל דרך . . "זדונות נעשו לו כזכיות".

יצחק סלל את הדרך בעבודתו

תורת חיים

...ועבודתו של יצחק (ראה גם תו"מ חי"ב עמ' 79 ואילך. וש"נ) – שזהו כללות ענין העבודה מלמטה למעלה – התבטאה בחפירת בארות, שענינה הוא הסרת ההעלם וההסתר כו', ומה גם שכללות ענין הבאר הוא באופן שנביעת המים היא מלמטה למעלה.

וזהו ענין "מעשה אבות סימן לבנים" – שעבודתו של יצחק בחפירת הבארות מהוה נתינת כח לכל אחד ואחד מישראל, שלא יטען שאין ביכלתו להגיע לאור הנשמה, בה בשעה שהיא בהעלם והסתר מצד התלבשותה בגוף ונפש הבהמית שמכסים ומעלימים על אור הנשמה, כי,

כ וַיָּרִיבוּ רֹעֵי גְרָר עִם־רֹעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמָּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְּׂקוּ עִמּוֹ׃ כא וַיַּחְפְּרוּ בְּאֵר אַחֶרֶת וַיָּרִיבוּ גַּם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ שִׂטְנָה׃ כב וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי עַתָּה הִרְחִיב יְהוָה לָנוּ וּפָרִינוּ בָּאָרֶץ׃ רביעי כג וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שָׁבַע׃ כד וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי

דְּמַיִין נָבְעִין׃ כ וּנְצוֹ רַעֲוָתָא דִּגְרָר עִם רַעֲוָתָא דְיִצְחָק לְמֵימַר דִּי לָנָא מַיָּא וּקְרָא שְׁמָא דִּבְירָא עִסְקָא אֲרֵי אִתְעַסִּיקוּ עִמֵּהּ׃ כא וַחֲפָרוּ בִּירָא אָחֳרִי וּנְצוֹ אַף עֲלַהּ וּקְרָא שְׁמַהּ שִׂטְנָה׃ כב וְאִסְתַּלַק מִתַּמָּן וַחֲפַר בִּירָא אָחֳרִי וְלָא נְצוֹ עֲלַהּ וּקְרָא שְׁמַהּ רְחֹבוֹת וַאֲמַר אֲרֵי כְעַן אַפְתִּי יְיָ לָנָא וְנִיפּוּשׁ (נ״א וְיַפְשַׁנָּא) בְּאַרְעָא׃ כג וְאִסְתַּלַק מִתַּמָּן בְּאֵר שָׁבַע׃ כד וְאִתְגְּלִי לֵהּ יְיָ בְּלֵילְיָא הַהוּא וַאֲמַר אֲנָא אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם אֲבוּךְ לָא תִדְחַל אֲרֵי בְּסַעְדָּךְ מֵימְרִי וַאֲבָרְכִנָּךְ וְאַסְגֵּי

רש״י

(כ) עשק: ערעור. עשק מנטרימטמנ״ט נלע״ז. כי התעשקו עמו: נתעסקו עמו עליה במריבה וערעור: (כא) שטנה: משמנ״ט נלע״ז: (כב) ופרינו בארץ: כתרגומו וניפוש (ס״א: ויפשינא) נתרחב:

אוצרות התורה

יצחק פתח וסלל כבר את העבודה של הסרת ההעלם וההסתר על ידי חפירת הבארות, ועל ידי זה נתן גם לו את הכח להסיר את ההעלמות וההסתרים על אלקות, וכדברי המשנה במסכת עדיות (פ״ב מ״ט): ״האב זוכה לבן כו״ (בחמשה דברים), וכמו כן מורישים ה״אבות״ את כל עניניהם לבניהם אחריהם,

ועל דרך מה שכתב רבינו הזקן בתניא (פמ״ד) בנוגע למשה רבינו, ש״אפס קצהו ושמץ מנהו״ שייך גם לכל אחד ואחד מישראל, וכן הוא גם בנוגע לעניני האבות (אף על פי שרבינו הזקן מדבר אודות משה רבינו שהוא מ״שבעה רועים״ (סוכה נב, ב. וראה תניא רפמ״ב), והרי אין זה ענינם של האבות).

סוף כל סוף - ״לא רבו עלי״

ונוסף על הנתינת כח – הרי זה מהוה גם הוראה:

כשם שיצחק שלח את עבדיו לחפור בארות – כך צריך כל אחד ואחד מישראל לשלוח את ״עבדיו״, כחות נפשו, הכח של מסירות נפש וקבלת עול, ולהסיר על ידם את כל ההעלמות וההסתרים של הגוף ונפש הבהמית.

וכשם שאצל יצחק הי׳ תחילה מעמד ומצב של מריבה, ״ויריבו גו״ (פרשתנו כו, כ-כא), אבל סוף כל סוף נעשה מעמד ומצב ש״לא רבו עלי״ (שם, כב), ולא עוד אלא שסייעו לו, וכרתו עמו ברית, באמרם ״אתה עתה ברוך ה״ (שם, כט) – כך גם אצל כל אחד ואחד מישראל, שאף על פי שבתחילה יש לו מנגדים, הנה סוף כל סוף מתהפכים גם הם ומסייעים לו.

(תורת מנחם חמ״ח עמ׳ 261 ואילך)

תורת חיים

אַבְרָהָם אָבִיךְ אַל־תִּירָאִ כִּי־אִתְּךָ אָנֹכִי
וּבֵרַכְתִּיךָ וְהִרְבֵּיתִי אֶת־זַרְעֲךָ בַּעֲבוּר
אַבְרָהָם עַבְדִּי׃ כה וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָאִ
בְּשֵׁם יְהוָה וַיֵּט־שָׁם אָהֳלוֹ וַיִּכְרוּ־שָׁם
עַבְדֵי־יִצְחָק בְּאֵר׃ כו וַאֲבִימֶלֶךְ הָלַךְ אֵלָיו
מִגְּרָר וַאֲחֻזַּת מֵרֵעֵהוּ וּפִיכֹל שַׂר־צְבָאוֹ׃
כז וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִצְחָק מַדּוּעַ בָּאתֶם אֵלָי
וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וַתְּשַׁלְּחוּנִי מֵאִתְּכֶם׃
כח וַיֹּאמְרוּ רָאוֹ רָאִינוּ כִּי־הָיָה יְהוָה | עִמָּךְ
וַנֹּאמֶר תְּהִי נָא אָלָה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינֵינוּ
וּבֵינָךְ וְנִכְרְתָה בְרִית עִמָּךְ׃ כט אִם־תַּעֲשֶׂה
עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נְגַעֲנוּךָ וְכַאֲשֶׁר
עָשִׂינוּ עִמְּךָ רַק־טוֹב וַנְּשַׁלְּחֲךָ בְּשָׁלוֹם
אַתָּה עַתָּה בְּרוּךְ יְהוָה׃ חמישי ל וַיַּעַשׂ לָהֶם
מִשְׁתֶּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ לא וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיְשַׁלְּחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם׃ לב וַיְהִי |
בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל־אֹדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר

יָת בְּנָךְ בְּדִיל אַבְרָהָם עַבְדִּי׃
כה וּבְנָא תַּמָּן מַדְבְּחָא וְצַלִּי
בִּשְׁמָא דַיְיָ וּפְרַס תַּמָּן מַשְׁכְּנֵהּ
וּכְרוֹ תַּמָּן עַבְדֵי יִצְחָק בֵּירָא׃
כו וַאֲבִימֶלֶךְ אֲזַל לְוָתֵהּ מִגְּרָר
וְסִיעַת מְרַחֲמוֹהִי וּפִיכֹל רַב
חֵילֵהּ׃ כז וַאֲמַר לְהוֹן יִצְחָק מָה
דֵּין אֲתֵיתוּן לְוָתִי וְאַתּוּן סְנֵיתוּן
יָתִי וְשַׁלַּחְתּוּנִי מִלְוָתְכוֹן׃
כח וַאֲמָרוּ מֶחֱזָא חֲזֵינָא אֲרֵי הֲוָה
מֵימְרָא דַיְיָ בְּסַעְדָּךְ וַאֲמַרְנָא
תִּתְקַיַּם כְּעַן מוֹמָתָא דְּהֲוָה בֵּין
אֲבָהָתָנָא בֵּינָנָא וּבֵינָךְ וְנִגְזַר
קְיָם עִמָּךְ׃ כט אִם תַּעְבֵּד עִמָּנָא
בִּישָׁא כְּמָא דִּי לָא אַנְזִיקְנָךְ
וּכְמָא דִּי עֲבַדְנָא עִמָּךְ לְחוֹד טַב
וַנְשַׁלְחִנָּךְ בְּשָׁלָם אַתְּ כְּעַן
בְּרִיכָא דַיְיָ׃ ל וַעֲבַד לְהוֹן
מִשְׁתְּיָא וַאֲכָלוּ וּשְׁתִיאוּ׃
לא וְאַקְדִּימוּ בְצַפְרָא וְקַיְימוּ גְּבַר
לְאָחוּהִי וְשַׁלְחִנּוּן יִצְחָק וַאֲזָלוּ
מִלְוָתֵהּ בְּשָׁלָם׃ לב וַהֲוָה בְּיוֹמָא
הַהוּא וַאֲתוֹ עַבְדֵי יִצְחָק וְחַוְיאוּ
לֵהּ עַל עֵיסַק בֵּירָא דִּי חַפָּרוּ
וַאֲמָרוּ לֵהּ אַשְׁכַּחְנָא מַיָּא׃

רש״י

(כו) ואחוזת מרעהו: כתרגומו: ׳וסיעת מרחמוהי׳, סיעת מאוהביו. ויש פותרין מרעהו מ׳ מיסוד התבה, כמו: ״שלמים מרעיס״, דשמעון כדי שתהיה תיבת ׳ואחוזת׳ דבוקה, מצל מין דרך לדבר על המלכות כן, סיעת מוהביו, שאם כן, כל סיעת מוהביו הולין עמו, ולא היה לו אלא סיעה אחת של מוהביס, לכן יש לפתרו כלשון הרשעון, ואל תתמה על תי״ו של ׳אחוזת׳, ואף על פי שאינה תיבה סמוכה, יש דוגמתה במקרא: ״עזרת מלר״. ״ושכורת ולא מיין״. אחוזת: לשון קבוצה ומגודה, שנאחזין יחד: (כח) ראו ראינו: ׳ראו׳ נאחין, ׳ראינו׳ דן. תהי נא אלה בינותינו וגו׳: האלה אשר בינותינו מימי אחין, תהי גם עתה בינינו ובינך: (כט) לא נגענוך: כשאמרנו לך: ״לך מעימנו״. אתה: גם אתה (ספריס אחריס: עתה) עשה לנו כמו כן:

חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָצָאנוּ מָיִם: לג וַיִּקְרָא
אֹתָהּ שִׁבְעָה עַל־כֵּן שֵׁם־הָעִיר בְּאֵר שָׁבַע
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ס לד וַיְהִי עֵשָׂו בֶּן־
אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת־יְהוּדִית
בַּת־בְּאֵרִי הַחִתִּי וְאֶת־בָּשְׂמַת בַּת־אֵילֹן
הַחִתִּי: לה וַתִּהְיֶיןָ מֹרַת רוּחַ לְיִצְחָק
וּלְרִבְקָה: ס כז א וַיְהִי כִּי־זָקֵן יִצְחָק
וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת־עֵשָׂו |
בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הִנֵּנִי: ב וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי
יוֹם מוֹתִי: ג וְעַתָּה שָׂא־נָא כֵלֶיךָ תֶּלְיְךָ
וְקַשְׁתֶּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי כתיב צידה קרי צָיִד: ד וַעֲשֵׂה־לִי

לג וּקְרָא יָתַהּ שִׁבְעָה עַל כֵּן שְׁמָא דְקַרְתָּא בְּאֵרָא דְשָׁבַע (נ״י בְּאֵר שֶׁבַע) עַד יוֹמָא הָדֵין:
לד וַהֲוָה עֵשָׂו בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין וּנְסִיב אִתְּתָא יָת יְהוּדִית בַּת בְּאֵרִי חִתָּאָה וְיָת בָּשְׂמַת בַּת אֵילוֹן חִתָּאָה: לה וַהֲוָאָה מְסָרְבָן וּמְרַגְּזָן עַל מֵימַר יִצְחָק וְרִבְקָה:
א וַהֲוָה כַּד סִיב יִצְחָק וְכָהֲיָא עֵינוֹהִי מִלְּמֶחֱזֵי וּקְרָא יָת עֵשָׂו בְּרֵהּ רַבָּא וַאֲמַר לֵהּ בְּרִי וַאֲמַר לֵהּ הָא אָנָא: ב וַאֲמַר הָא כְעַן סֵיבִית לֵית אֲנָא יָדַע יוֹמָא דְאֵימוּת: ג וּכְעַן סַב כְּעַן זֵינָךְ סָיְפָךְ וְקַשְׁתָּךְ וּפוֹק לְחַקְלָא וְצוּד לִי צֵידָא: ד וְעֲבִיד לִי

רש״י

(לג) שבעה: על שם הברית: (לד) בן־ארבעים שנה: עשו היה נמשל לחזיר, שנאמר: "יכרסמנה חזיר מיער", החזיר הזה כשהוא שוכב פושט טלפיו, לומר: 'ראו שחיי טהור', כך חלו גוזלים וחומסים ומרמים עצמם כשרים. כל מ' שנה, היה עשו נד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותם, כשהיה בן מ', אמר: 'אצא בן מ' שנה ואשא, אף אני כן': (לה) מורת רוח: לשון המרמת רוח, כמו: "ממריס הייתם", כל מעשיהן היו להכעיס ולעיגון. ליצחק ולרבקה: שהיו עובדות עבודת אלילים: (א) ותכהין: בעשן של חלו (שהיו מעשנות ומקטירות לעבודת אלילים). דבר אחר: כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רואה לשחטו, בשעה שעה, נפתחו השמים ורמו מלאכי השרת, והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו. לפיכך, כהו עיניו. דבר אחר: כדי שיטול יעקב את הברכות: (ג) לא ידעתי יום מותי: אמר רבי יהושע בן קרחה: 'אם מגיע אדם לפרק אחותיו, ידלג אחת שנים לפניהן ואחת שנים לאחר כן', ויצחק היה בן קכ"ג (כי יעקב בן ס"ג כשנתברך, דוק ברש"י סוף הסדר), אמר: 'שמא לפרק אחי אני מגיע והיא בת קכ"ז אתה, והריני בן ה' שנים שמוך לפרקה'. לפיכך: "לא ידעתי יום מותי", שמא לפרק אחי, שמא לפרק אחותי: (ג) תליך: תרכך, שדרך לתלותה. שא־נא: לשון השחזה, כאותה שאנינו: 'אין משחיזין את הסכין, אבל משיחה על גבי חברתה'. אחד סכינך ואחוט יפה, שלא תאכילני נבלה.

לִי וְאֵיכוּל בְּדִיל דִּי תְבָרְכִנָּךְ נַפְשִׁי עַד לָא אֵימוּת׃ ה וְרִבְקָה שְׁמַעַת כַּד מַלִּיל יִצְחָק לְוָת עֵשָׂו בְּרֵהּ וַאֲזַל עֵשָׂו לְחַקְלָא לְמֵיצַד צֵידָא לְאַיְתָאָה׃ ו וְרִבְקָה אֲמָרַת לְוָת יַעֲקֹב בְּרַהּ לְמֵימָר הָא שְׁמָעִית מִן אֲבוּךְ מְמַלֵּל עִם עֵשָׂו אֲחוּךְ לְמֵימָר׃ ז אֱתֵי לִי צֵידָא וְעִבֵיד לִי תַּבְשִׁילִין וְאֵיכוּל וֶאֱבָרְכִנָּךְ קֳדָם יְיָ קֳדָם מוֹתִי׃ ח וּכְעַן בְּרִי קַבֵּל מִנִּי לְמָא דִּי אֲנָא מְפַקֵּד יָתָךְ׃ ט אֲזֵיל כְּעַן לְוָת עָנָא וְסַב לִי מִתַּמָּן תְּרֵין גַּדְיֵי (בַּר) עִזִּין טָבָן

מַטְעַמִּים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהָבִיאָה לִי וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת׃ ה וְרִבְקָה שֹׁמַעַת בְּדַבֵּר יִצְחָק אֶל־עֵשָׂו בְּנוֹ וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו הַשָּׂדֶה לָצוּד צַיִד לְהָבִיא׃ ו וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנָהּ לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת־אָבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֵשָׂו אָחִיךָ לֵאמֹר׃ ז הָבִיאָה לִּי צַיִד וַעֲשֵׂה־לִי מַטְעַמִּים וְאֹכְלָה וַאֲבָרֶכְכָה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי׃ ח וְעַתָּה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֹתָךְ׃ ט לֶךְ־נָא אֶל־הַצֹּאן וְקַח־לִי מִשָּׁם

רש"י

וצודה לי: מן ההפקר ולא מן הגזל. (ה) **לצוד ציד להביא:** מהו ׳להביא׳, אם לא ימצא ציד, יביא מן הגזל: (ז) **לפני ה׳:** ברשותו, שיסכים על ידי: (ט) **וקח־לי:** משלי הם ומינם גזל, שכך כתב לה יצחק בכתובתה: **ליטול שני גדיי עיזים בכל יום׳. שני גדיי עיזים:** וכי שני גדיי עיזים היה מאכלו של יצחק? אלא פסח היה, המחד הקריב לפסחו, והמחד עשה מטעמים,

אוצרות התורה

למה רצה יצחק לברך את עשו?

דרוש ואגדה

ידועה התמי׳: הרי יצחק ידע את גודל רשעת עשו, וא"כ מדוע רצה לברכו (ראה רמב"ן, רד"ק, אלשיך ועוד)?

ומבואר הוא ע"פ מ"ש בספרי חסידות (ראה תורה אור ותורת חיים ריש פרשתנו), שעבודת יצחק בכללות ימי חייו היתה בחפירת בארות, ותוכנה – שאף במקום שנראים בו רק עפר וצרורות, הרי ע"י חפירה בעומק האדמה, גילה יצחק שגם במקום ההוא נמצאים "מים חיים". והיינו, שעבודת יצחק היתה לגלות שגם במקום שנראה ריק מקדושתו של הקב"ה, הנה ע"י חפירה בעומק מגלים גם שם ניצוצי קדושה.

ועפ"ז יובן מה שבירך את עשו, שכוונתו בזה היתה לגלות ע"י הברכות שגם עשו, שבחיצוניות נראה שרחוק הוא לגמרי מעבודת השי"ת, הנה ע"י "חפירה" ועבודה קשה מגלים את ניצוצות הקדושה החבויים בפנימיות נפשו (ראה תורה אור כ, ג).

ומזה הוראה לגבינו, שאם אפילו בעשו הרשע עסק יצחק לגלות את פנימיות נפשו ולקשרו לעבודת ה׳, הרי דברים ק"ו בנוגע לאחינו בני ישראל, שגם אלו מהם הנראים כרחוקים מתורה ועבודת ה׳, יש לעבוד ולעמול כדי לקרבם ולגלות את פנימיות נפשם ה"מים חיים" שבהם, עד שישובו לדרך אבותינו.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 197 ואילך)

שְׁנֵי גְּדָיֵי עִזִּים טֹבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם
מַטְעַמִּים לְאָבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהֵב: י וְהֵבֵאתָ
לְאָבִיךָ וְאָכָל בַּעֲבוּר אֲשֶׁר יְבָרֶכְךָ לִפְנֵי
מוֹתוֹ: יא וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ הֵן
עֵשָׂו אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק:
יב אוּלַי יְמֻשֵּׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו
כִּמְתַעְתֵּעַ וְהֵבֵאתִי עָלַי קְלָלָה וְלֹא
בְרָכָה: יג וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלָתְךָ
בְּנִי אַךְ שְׁמַע בְּקֹלִי וְלֵךְ קַח־לִי: יד וַיֵּלֶךְ
וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מַטְעַמִּים
כַּאֲשֶׁר אָהֵב אָבִיו: טו וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת־
בִּגְדֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל הַחֲמֻדֹת אֲשֶׁר אִתָּהּ בַּבָּיִת וַתַּלְבֵּשׁ

וְאֶעְבֵּד יָתְהוֹן מַבְשִׁילִין לְאָבוּךְ
כְּמָא דִי רְחֵם: י וְתַיְתֵי (נ״י וְתַעֲל)
לְאָבוּךְ וְייכוֹל בְּדִיל דִּיְבָרְכִנָּךְ
קֳדָם מוֹתֵהּ: יא וַאֲמַר יַעֲקֹב
לְרִבְקָה אִמֵּהּ הָא עֵשָׂו אָחִי גְּבַר
שַׂעֲרָן וַאֲנָא גְּבַר שְׁעִיעַ:
יב מָאִים יְמַשְׁנַנִי אַבָּא וְאֶהֵי
בְּעֵינוֹהִי כְּמִתְלָעֵב וְאֵהֵי מַיְתֵי
(נ״י וְאֶהֵי מַיְתֵי) עֲלַי לְוָטִין וְלָא
בִרְכָן: יג וַאֲמֶרֶת לֵהּ אִמֵּהּ עֲלַי
אִתְאֲמַר בִּנְבוּאָה דְּלָא יֵיתוּן
לְוָטַיָּא עֲלָךְ בְּרִי בְּרַם קַבֵּל מִנִּי
וְאֵזֵיל סַב לִי: יד וַאֲזַל וּנְסִיב
וְאַיְתִי לְאִמֵּהּ וַעֲבָדַת אִמֵּהּ
מַבְשִׁילִין כְּמָא דְּרְחֵם אֲבוּהִי:
טו וּנְסִיבַת רִבְקָה יָת לְבוּשֵׁי עֵשָׂו
בְּרַהּ רַבָּא דְּכְיָתָא דִּי עִמַּהּ

רש״י

נפרקי דרבי מליעזר. **באשר אהב:** כי טעם הגדי כטעם הצבי: (יח) **איש שער:** נעל שיער: (יב) **ימושני:** כמו: ״ממשם נלהריס״: (דניאל כח) (טו) **החמודות:** הנקיות, כתרגומו: ׳דכיתא׳. דבר אחר: שחמד אותן מן נמרוד (ב״ר, סה טז). **אשר אתה בבית:** והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי בנעשיהן

אוצרות התורה

״עלי קללתך בני״ - מה נחמה היא זו ליעקב?

דרוש ואגדה

יש לתמוה: מה נחמה היא זו ליעקב שאמו תקבל על עצמה את קללתו? וכי לא חפץ יעקב בטובת אמו לפחות באותה מדה שחפץ בטובת עצמו (ראה גם של״ה חלק תושב״כ פרשתנו)?!

ויש לבאר בדרך הפנימיות:

ברכות יצחק היו ברכות נעלות ביותר, ונמשכו ממקום שהוא למעלה מטעם ודעת. ולכן, כדי שיהי׳ יעקב כלי ראוי לקבל ברכות נעלות אלו, הי׳ גם הוא צריך להעמיד עצמו במקום נעלה יותר מן השכל. וזאת ע״י עבודת מסירות נפש, כי מסירת נפשו וחייו והעמדת עצמו בסכנה היא עבודה שלמעלה מטעם ודעת.

ולכן אמרה רבקה ליעקב ״עלי קללתך בני״, היינו שהיא מוכנה למסור נפשה ולקבל על עצמה את קללתו, כדי להראות ליעקב שקבלת ברכות אלו דורשת מסירות נפש. ומענה זה פעל גם אצל יעקב תנועה של מסירות נפש, ועי״ז הי׳ ראוי לקבל את הברכות.

(ע״פ לקוטי שיחות ח״א עמ׳ 56)

אֶת־יַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטָן: טז וְאֵת עֹרֹת גְּדָיֵי
הָעִזִּים הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֶלְקַת
צַוָּארָיו: יז וַתִּתֵּן אֶת־הַמַּטְעַמִּים וְאֶת־
הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנָהּ:
יח וַיָּבֹא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי
מִי אַתָּה בְּנִי: יט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו
אָנֹכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
אֵלָי קוּם־נָא שְׁבָה וְאָכְלָה מִצֵּידִי בַּעֲבוּר
תְּבָרְכַנִּי נַפְשֶׁךָ: כ וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־בְּנוֹ
מַה־זֶּה מִהַרְתָּ לִמְצֹא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי
הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: כא וַיֹּאמֶר
יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב גְּשָׁה־נָּא וַאֲמֻשְׁךָ בְּנִי
הַאַתָּה זֶה בְּנִי עֵשָׂו אִם־לֹא: כב וַיִּגַּשׁ
יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר
הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו: כג וְלֹא
הִכִּירוֹ כִּי־הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עֵשָׂו אָחִיו
שְׂעִרֹת וַיְבָרְכֵהוּ: כד וַיֹּאמֶר אַתָּה זֶה בְּנִי
עֵשָׂו וַיֹּאמֶר אֲנִי: כה וַיֹּאמֶר הַגִּשָׁה לִי
וְאֹכְלָה מִצֵּיד בְּנִי לְמַעַן תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי וַיַּגֶּשׁ־לוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ
יַיִן וַיִּשְׁתְּ: כו וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גְּשָׁה־נָּא וּשְׁקָה־לִּי בְּנִי:

בְּבִיתָא וְאַלְבִּישַׁת יָת יַעֲקֹב בְּרַהּ
זְעִירָא: טז וְיָת מַשְׁכֵי גַּדְיֵי בַּר
עִזֵּי אַלְבִּישַׁת עַל יְדוֹהִי וְעַל
שְׁעִיעוּת צַוְּרֵהּ: יז וִיהָבַת יָת
תַּבְשִׁילַיָּא וְיָת לַחֲמָא דִּי עֲבָדַת
בִּידָא דְיַעֲקֹב בְּרַהּ: יח וְעַל לְוָת
אֲבוּהִי וַאֲמַר אַבָּא וַאֲמַר הָא
אֲנָא מָן אַתְּ בְּרִי: יט וַאֲמַר יַעֲקֹב
לַאֲבוּהִי אֲנָא עֵשָ׌ בּוּכְרָךְ עֲבָדִית
כְּמָא דִי מַלֵּילְתָּא עִמִּי (נ״א לִי)
קוּם כְּעַן אִסְתַּחַר וֶאֱכוֹל מִצֵּידִי
בְּדִיל דִּי תְּבָרְכִנַּנִי נַפְשָׁךְ:
כ וַאֲמַר יִצְחָק לִבְרֵהּ מָה דֵּין
אוֹחֵיתָא לְאַשְׁכָּחָא בְּרִי וַאֲמַר
אֲרֵי זַמִּין יְיָ אֱלָהָךְ קֳדָמָי:
כא וַאֲמַר יִצְחָק לְיַעֲקֹב קְרֵיב כְּעַן
וֵאֱמֻשִּׁנָּךְ בְּרִי הַאַתְּ דֵּין בְּרִי עֵשָ׌
אִם לָא: כב וּקְרֵיב יַעֲקֹב לְוָת
יִצְחָק אֲבוּהִי וּמָשֵׁיהּ וַאֲמַר קָלָא
קָלָא דְיַעֲקֹב וִידָיָא יְדוֹהִי דְעֵשָ׌:
כג וְלָא אִשְׁתְּמוֹדְעֵהּ אֲרֵי הֲוָאָה
יְדוֹהִי כִּידֵי עֵשָ׌ אֲחוּהִי שְׂעִירָן
(נ״י שַׁעֲרָנִין) וּבָרְכֵהּ: כד וַאֲמַר אַתְּ
דֵּין בְּרִי עֵשָ׌ וַאֲמַר הָא אֲנָא:
כה וַאֲמַר קָרֵיב קֳדָמַי וְאֵיכוֹל
מִצֵּידָא דִבְרִי בְּדִיל דִּי תְּבָרְכִנָּךְ
נַפְשִׁי וְקָרֵיב לֵהּ וַאֲכַל וְאַיְתִי (נ״י
וְאַגֶּיל) לֵהּ חַמְרָא וּשְׁתִי: כו וַאֲמַר
לֵהּ יִצְחָק אֲבוּהִי קְרֵיב כְּעַן

רש״י

ומוסדן: (יט) **אנכי עשו בכורך**: מנכי, הוא המציע לך, ועשו הוא בכורך. **עשיתי**: כמה דבריס כאשר דיברת אלי. **שבה**: לשון מיסב על השלחן, לכך מתורגם ״אסתחר״: (כא) **גשה־נא ואמושך**: אמר יצחק בלבו: ״אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר: ״כי הקרה ה׳ אלהיך״:״ (כב) **קול יעקב**: שמדבר בלשון תחנונים: ״קוס־נא״, אבל עשו בלשון קנטוריא דיבר: ״יקוס אבי״: (כד) **ויאמר אני**: לא אמר:

כז וַיִּגַּשׁ וַיִּשַּׁק־לוֹ וַיָּרַח אֶת־רֵיחַ בְּגָדָיו
וַיְבָרֲכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רֵיחַ בְּנִי כְּרֵיחַ
שָׂדֶה אֲשֶׁר בֵּרַכוֹ יְהוָה: ששי כח וְיִתֶּן־לְךָ
הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ
וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: כט יַעַבְדוּךָ עַמִּים
כתיב וישתחו קרי וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ לְאֻמִּים הֱוֵה
גְבִיר לְאַחֶיךָ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אִמֶּךָ

וּנְשַׁק לִי (נ״י וְשַׁק לִי) בְּרִי: כז וְקָרֵב
וּנְשַׁק לֵהּ וַאֲרַח יָת רֵיחָא
דִּלְבוּשׁוֹהִי וּבָרְכֵהּ וַאֲמַר חֲוֹו
(נ״א חֲזֵי) רֵיחָא דִּבְרִי כְּרֵיחָא
דְּחַקְלָא דִּי בָרְכֵהּ יְיָ: כח וְיִתֶּן לָךְ
יְיָ מִטַּלָּא דִּשְׁמַיָּא וּמִטוּבָא
דְּאַרְעָא וּסְגִיאוּת (נ״י וְסַגִּיאוּת)
עִיבּוּר וַחֲמָר: כט יִפְלְחֻנָּךְ עַמְמִין
וְיִשְׁתַּעְבְּדוּן לָךְ מַלְכְוָן הֱוֵי רַב
לְאַחָיִךְ וְיִסְגְּדוּן לָךְ בְּנֵי אִמָּךְ
מְלַטְּטָיִךְ יְהוֹן לִיטִין וּמְבָרְכָיִךְ

רש״י

ויגש וגו׳: (כז) וירח וגו׳: והלא אין ריח רע יותר ממטף העיזים אלא מלמד שנכנס עמו ריח גן עדן. בריח שדה אשר בירכו ה׳: שנתן בו ריח טוב וזהו שדה תפוחים, כך דרשו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כט:): (כח) ויתן־לך: יתן ויחזור ויתן. ולפי פשוטו מוסב לענין הברכות: ״ראה ריח בני״, שנתן לו הקדוש ברוך הוא ״כריח שדה וגו׳״, ועוד יתן לך: ״מטל השמים וגו׳״. מטל השמים: כמשמעו, ומדרשי אגדה יש להרבה פנים. (מהו האלהים? דין, אם ראוי לך, יתן לך, ואם לאו, לא יתן לך, אבל לעשו אמר ״משמני הארץ יהיה מושבך״, אין נדיק אין רשע יתן לך, וממנו למד שלמה, כשעשה הבית סידר תפילתו, ישראל שהוא נעל אמונה ומנדיק עליו את הדין לא יקרא עליך תגר. לפיכך: ״ואתה לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו״, אבל נכרי, מחוסר אמנה, לפיכך אמר: ״אתה תשמע השמים וגו׳ ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי״, אין ראוי אין שאינו ראוי, תן לו, כדי שלא יקרא עליך תגר, ברש״י יש מדויק): (כט) בני אמך: ויעקב אמר ליהודה: ״בני אתיך״, לפי שהיו לו בניס מכמה אימהות, וכאן שלא נשא אלא אחת, אמר: ״בני אמך״. אוריך ארור ומבריך ברוך: ונבלעם הוא אומר: ״מברכיך ברוך ואוריך ארור״ (במדבר כד ט). הנדיקים תחילתם יסורים וסופן שלוה, ואוריהם

אוצרות התורה

היחס לזולת - רק במדת החסד

דרוש ואגדה

בהנהגתו של יצחק אבינו מצינו דבר והיפוכו: מצד אחד היתה מדתו מדת הגבורה והיראה, וכמ״ש ״פחד יצחק״ (ויצא לא, מב). אך מצד שני, כשבירך את יעקב אבינו בירכו בברכות נעלות מאוד ובהרחבה גדולה ביותר – ״ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ״, היינו שיהי׳ לו כל טוב הן ברוחניות (״שמים״) והן בגשמיות (״ארץ״).

ומזה לומדים הוראה נפלאה לכל אחד ואחד:

גם מי שמחמיר על עצמו בכל דבר, והנהגתו היא בקו הגבורה והיראה – הרי זה שייך רק כשמדובר בנוגע לעצמו; אך בדברים הנוגעים לזולתו – אסור לו להתנהג בקו הגבורה, כי אם עליו להתנהג בקו החסד, ולתת בהרחבה גדולה ובלי הגבלות.

(ע״פ לקוטי שיחות חט״ו עמ׳ 220)

אֹרְרֶיךָ אָרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בָּרוּךְ׃ ל וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי
אַךְ יָצֹא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו
וְעֵשָׂו אָחִיו בָּא מִצֵּידוֹ׃ לא וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא
מַטְעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקֻם
אָבִי וְיֹאכַל מִצֵּיד בְּנוֹ בַּעֲבֻר תְּבָרְכַנִי
נַפְשֶׁךָ׃ לב וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה
וַיֹּאמֶר אֲנִי בִּנְךָ בְכֹרְךָ עֵשָׂו׃ לג וַיֶּחֱרַד
יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר
מִי־אֵפוֹא הוּא הַצָּד־צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל
מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ
יִהְיֶה׃ לד כִּשְׁמֹעַ עֵשָׂו אֶת־דִּבְרֵי אָבִיו
וַיִּצְעַק צְעָקָה גְּדֹלָה וּמָרָה עַד־מְאֹד
וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי אָבִי׃
לה וַיֹּאמֶר בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח
בִּרְכָתֶךָ׃ לו וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם

יְהוֹן בְּרִיכִין׃ ל וַהֲוָה כַּד שֵׁיצִי
יִצְחָק לְבָרָכָא יָת יַעֲקֹב וַהֲוָה
בְּרַם מִפַּק נְפַק יַעֲקֹב מִלְוָת אַפֵּי
יִצְחָק אֲבוּהִי וְעֵשָׂו אֲחוּהִי אֲתָא
(נ״י עַל) מְצֵידֵהּ׃ לא וַעֲבַד אַף
הוּא תַּבְשִׁילִין וְאָעֵיל לְוָת
אֲבוּהִי וַאֲמַר לַאֲבוּהִי יָקוּם אַבָּא
וְיֵיכוֹל מְצֵידָא דִבְרֵהּ בְּדִיל דִּי
תְּבָרְכִנַּנִי נַפְשָׁךְ׃ לב וַאֲמַר לֵהּ
יִצְחָק אֲבוּהִי מָן אַתְּ וַאֲמַר אֲנָא
בְּרָךְ בּוּכְרָךְ עֵשָׂו׃ לג וּתְוָה יִצְחָק
תִּוְהָא רַבָּא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר מָן
הוּא דֵּיכִי דְּצָד צֵידָא וְאָעֵיל לִי
וַאֲכָלִית מִכֹּלָּא עַד לָא תֵיעוֹל
וּבָרֵכְתֵּהּ אַף בְּרִיךְ יְהֵי׃ לד כַּד
שְׁמַע עֵשָׂו יָת פִּתְגָמֵי אֲבוּהִי
וּצְוַח צְוָחָא רַבָּא וּמְרִירָא עַד
לַחֲדָא וַאֲמַר לַאֲבוּהִי בָּרְכֵנִי אַף
אֲנָא (נ״י לִי) אַבָּא׃ לה וַאֲמַר עַל
אָחוּךְ בְּחָכְמְתָא וְקַבִּיל בִּרְכְתָךְ׃
לו וַאֲמַר יָאוּת קָרָא שְׁמֵהּ יַעֲקֹב
וְחַכְמַנִי דְּנָן תַּרְתֵּין זִמְנִין יָת
בְּכִירוּתִי נְסִיב וְהָא כְּעַן קַבִּיל
בִּרְכְתִי וַאֲמַר הֲלָא שְׁבַקְתָּ לִי

בִּרְכָתֶךָ׃ לו וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי זֶה פַּעֲמַיִם

רש״י

ומצריכים קודמים למברכים, לפיכך יצחק הקדים קללת מוררים לברכת מברכים, והרשעים תחילתן שלוה וסופן יסורים, לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה: (ל) **יצא**
יצא: זה יוצא וזה בא: (לג) **ויחרד:** כתרגומו: ׳ותוה׳, לשון תמיהה, ומדרשו: רמז גיהנם פתוחה מתחתיו (ב״ר פכ״ד, מדרש תנחומא יח). **מי־אפוא:** לשון לעגמו, משמש עם כמה דברים. דבר אחר: חיפוש, חיה פה, מי הוא ואפוא הוא הלך לידי? ואוכל מכל: מכל טעמים שהקשתי לטעום

טעמתי דו. גם־ברוך יהיה: שלא תאמר: ׳חילופי שרימה יעקב לאביו, לא נטל את הברכות׳, לכך הסכים וברכו מדעתו: (לה) **במרמה:** בחכמה: (לו) **הכי קרא שמו:** לשון תימה הוא, כמו: ״הכי אחי אתה״? שמא לכך נקרא שמו יעקב, על שם סופו, שהוא עתיד לעקבני, תנחומא. למה תרד ילמדך? אמר: ׳שמע עון יש בי שבירכני הקטן לפני הגדול ושיניתי סדר הישן׳? התחיל עשו מלעיג: ״ויעקבני זה פעמים״, אמר לו אביו: ׳מה עשה לך׳? אמר לו:

אֶת־בְּכֹרָתִי לָקָח וְהִנֵּה עַתָּה לָקַח בִּרְכָתִי
וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אָצַלְתָּ לִּי בְּרָכָה: לז וַיַּעַן
יִצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֵן גְּבִיר שַׂמְתִּיו לָךְ
וְאֶת־כָּל־אֶחָיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגָן
וְתִירֹשׁ סְמַכְתִּיו וּלְכָה אֵפוֹא מָה אֶעֱשֶׂה
בְּנִי: לח וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל־אָבִיו הַבְרָכָה
אַחַת הִוא־לָךְ אָבִי בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי אָבִי
וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ: לט וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה
מוֹשָׁבֶךָ וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעָל: מ וְעַל־
חַרְבְּךָ תִּחְיֶה וְאֶת־אָחִיךָ תַּעֲבֹד וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ:

בִּרְכְתָא: לז וַאֲתִיב יִצְחָק וַאֲמַר
לְעֵשָׂו הָא רַב שַׁוִּיתֵהּ לָךְ (נ״י עִלַּוֵּךְ)
וְיָת כָּל אֲחוֹהִי יְהָבִית לֵהּ
לְעַבְדִין וְעִיבוּר וַחֲמָר סְעַדְתֵּהּ
וְלָךְ הָכָא מָה אֶעְבֵּיד בְּרִי:
לח וַאֲמַר עֵשָׂו לַאֲבוּהִי הֲבִרְכְתָא
חֲדָא הִיא לָךְ אַבָּא בָּרֵךְ לִי אַף
אֲנָא אַבָּא וַאֲרִים עֵשָׂו קָלֵהּ
וּבְכָא: לט וַאֲתִיב יִצְחָק אֲבוּהִי
וַאֲמַר לֵהּ הָא מִטּוּבָא דְאַרְעָא
יְהֵא מוֹתְבָךְ וּמִטַּלָּא דִשְׁמַיָּא
מִלְּעֵלָּא: מ וְעַל חַרְבָּךְ תֵּיחֵי וְיָת
אָחוּךְ תִּפְלָח וִיהֵי כַּד יַעְבְּרוּן
בְּנוֹהִי עַל פִּתְגָמֵי אוֹרַיְתָא וְתַעְדֵּי
נִירֵהּ מֵעַל צַוָּרָךְ: מא וּנְטַר עֵשָׂו

מא וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר
עֵשָׂו בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: מב וַיֻּגַּד

דְּבָבוּ לְיַעֲקֹב עַל בִּרְכְתָא דִּי
בָרְכֵהּ אֲבוּהִי וַאֲמַר עֵשָׂו בְּלִבֵּהּ
יְקָרְבוּן יוֹמֵי אֶבְלֵי דְאַבָּא
וְאֶקְטוֹל יָת יַעֲקֹב אָחִי:
מב וְאִתְחַוִּיאַ לְרִבְקָה יָת פִּתְגָמֵי

רש״י

״את־בכורתי לקח״, אמר: ׳כך הייתי מינר ומרד, שמא עברתי על סורת הדין. עכשו, לבכור בירכתי: ״גם ברוך יהיה״. ויעקבני: כתרגומו ׳וכמני׳, מרמי ומרד, ׳וכמן׳, וים מתרגמין: ׳ומכמני׳, נתכס לי. **אצלת**: לשון הפרשה, כמו ״ויאצל״ (ספריס מחריס: ״ויצל״). הן גביר: ברכה זו שביעית היא, והוא עשה אותה רמאותה? אלא אמר לו: ׳מה תועלת לך בברכה? אם תקנה נכסים, שלו הם, שהרי גזיר שמתיו לך ומה שקנה עבד, קנה רבו. ולכה **אפוא** מה **אעשה**: היה, אפוא, אבקש מה לעשות לך? (לח) **הברכה אחת**: ס״ת זו משמשת לשון תימיה, כמו: ״הצמחנים״? ״השמנה היא״? ״הכמות נגל״? (לט) **משמני הארץ** וגו׳: זו מיטלי״ח של יון. **ועל־חרבך**: כמו ׳בחרבך׳ יש על שהוא במקום חות ב׳, כמו: ״עמדתם על חרבכם״, בחרבכם, ״על נצמותם״, בנצמותם. **והיה באשר תריד**: לשון נער כמו: ״תריד בשיחי״, כלומר, כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להנטער על הברכות שנטל ״ופרקת עולו וגו׳״: (מג) **יקרבו ימי אבל אבי**: כשמעו, שלא ינטר את אחיו, ומדרשי אגדה לכמה פנים יש: (מד) **ויוגד לרבקה**: ברוח הקודש הודע לה מה שעשו מהרהר

לְרִבְקָה אֶת־דִּבְרֵי עֵשָׂו בְּנָהּ הַגָּדֹל
וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנָהּ הַקָּטֹן
וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עֵשָׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם
לְךָ לְהָרְגֶךָ: מג וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי
וָקוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־לָבָן אָחִי חָרָנָה:
מד וְיָשַׁבְתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחָדִים עַד אֲשֶׁר־
תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ: מה עַד־שׁוּב אַף־
אָחִיךָ מִמְּךָ וְשָׁכַח אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לּוֹ
וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֶשְׁכַּל
גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד: מו וַתֹּאמֶר רִבְקָה
אֶל־יִצְחָק קַצְתִּי בְחַיַּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת
אִם־לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חֵת כָּאֵלֶּה
מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִי חַיִּים:
כח א וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ
אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: ב קוּם לֵךְ
פַּדֶּנָה אֲרָם בֵּיתָה בְתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה
מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ: ג וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ

עֵשָׂו בְּרַהּ רַבָּא וּשְׁלָחַת וּקְרַת
לְיַעֲקֹב בְּרַהּ זְעֵירָא וַאֲמֶרֶת
לַהּ הָא עֵשָׂו אָחוּהִי כְּמִן לָהּ
לְמִקְטְלָהּ: מג וּכְעַן בְּרִי קַבֵּל מֵנִּי
וְקוּם אֲזֵיל לָהּ לְוָת לָבָן אָחִי
לְחָרָן: מד וְתֵתֵיב עִמֵּהּ יוֹמִין
זְעֵירִין עַד דְּיִתּוּב רוּגְזָא דְאָחוּהִי:
מה עַד דְּיִתּוּב רוּגְזָא דְאָחוּהִי מִנָּהּ
וְיִתְנְשֵׁי יָת דִּי עֲבַדְתְּ לֵהּ וְאֶשְׁלַח
וְאֶדְבְּרִנָּהּ מִתַּמָּן לְמָה אֶתְכַּל אַף
תַּרְוֵיכוֹן יוֹמָא חָד: מו וַאֲמֶרֶת
רִבְקָה לְיִצְחָק עָקִית בְּחַיַּי מִן
קֳדָם בְּנַת חִתָּאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב
אִתְּתָא מִבְּנַת חִתָּאָה כְּאִלֵּין
מִבְּנַת אַרְעָא לְמָה לִי חַיִּים:
א וּקְרָא יִצְחָק לְיַעֲקֹב וּבָרִיךְ יָתֵהּ
וּפַקְּדֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא תִסַּב
אִתְּתָא מִבְּנַת כְּנָעַן: ב קוּם אֲזֵיל
לְפַדַּן אֲרָם לְבֵית בְּתוּאֵל אֲבוּהָא
דְאִמָּךְ וְסַב לָךְ מִתַּמָּן אִתְּתָא
מִבְּנַת לָבָן אֲחוּהָא דְאִמָּךְ:
ג וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ יָתָךְ וְיַפְּשָׁךְ
וְיַסְגְּנָךְ וּתְהֵי לְכִנְשַׁת שִׁבְטִין:

רש״י

גלגו. מתנחם לך: ניחם על המחשה לחשוב מחשבה אחרת, להתנכר לך ולהרגך. ומדרש אגדה: כבר אתה מת בעיניו ואתה עליך כום של תנחומים, ולפי פשוטו: לשון תנחומים, מתנחם הוא על הברכות שהריגתך: (מד) אחדים: מועטים: (מה) למה אשכל: אהיה שכולה משניכם. לימד על הקובר את בניו שקרוי שכול, וכן ביעקב אמר: "כאשר שכלתי, שכלתי".

גם־שניכם: אם יקוס עליך ואתה תהרגנו, יעמדו בניו ויהרגון, ורוח הקודש נזרקה בה ונתנבאה שביום אחד ימותו, כמו שמפורש בפרק 'המקנא למשמו': (מו) קצתי בחיי: מאסתי בחיי: (ג) פרנה: כמו לפדן. ביתה בתואל: לבית בתואל, כל תיבה שבריכה למ"ד בתחילתה, הטיל לה ה"א בסופה: (ג) ואל שדי: מי שדי בברכותיו למתברכין מפיו, יברך אותך:

וְהָיֶיתָ לִקְהַל עַמִּים: ד וְיִתֶּן־לְךָ אֶת־ בִּרְכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: שביעי ה וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם אֶל־לָבָן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי אֲחִי רִבְקָה אֵם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו:

ד וְיִתֶּן לָךְ יָת בִּרְכְּתָא דְּאַבְרָהָם לָךְ וְלִבְנָיךְ עִמָּךְ לְמֵירְתָךְ יָת אַרַע תּוֹתָבוּתָךְ דִּי יְהַב יְיָ לְאַבְרָהָם: ה וּשְׁלַח יִצְחָק יָת יַעֲקֹב וַאֲזַל לְפַדַּן אֲרָם לְוָת לָבָן בַּר בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה אֲחוּהָא דְּרִבְקָה אִמֵּהּ דְּיַעֲקֹב וְעֵשָׂו:

ו וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי־בֵרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשִׁלַּח אֹתוֹ פַּדֶּנָה אֲרָם

רש"י

(ז) **את־ברכת אברהם:** שמע לו: "ומעשך לגוי גדול", "והתברכו בזרעך" יהיו מותן ברכות המסורות לך, (בשמילך), ממך יגיע מותו הגוי ומותו הזרע המבורך: (ה) **אם יעקב ועשו:** מיני יודע מה

אוצרות התורה

"וירא עשו" - תרתי למה לי?

עיון וביאור

צריך ביאור: אם בא עשו להראות שגם הוא עושה כרצון אביו – הי' לו ללכת גם הוא אל לבן ולקחת מבנותיו לאשה, ומדוע לא עשה כן אלא נשא לאשה את בת ישמעאל (ובאלשיך (ר"פ ויצא) פירש שהי' זה ענין נסי, ע"ש)?

ויובן זה בהקדים מה שמצינו בכתובים כאן ב' פעמים "וירא עשו": א. "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אותו פדנה ארם גו' בברכו אותו גו'. וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם". ב. "וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו".

ויש לומר דשני ראיות אלו – שני סוגי ראיות הם, וכמו שפירש רש"י במקום אחר (וירא יח, ב) "מהו וירא וירא שני פעמים, הראשון כמשמעו והשני לשון הבנה", ועד"ז יש לבאר כאן, שבראי' הראשונה ראה עשו מה שקרה בין יצחק ליעקב, אך לא הי' בראי' זו משהו שמחייב ונוגע אליו בעצמו, משא"כ ראי' השני' היתה סוג אחר של ראי', שבראי' זו הבין משהו שנוגע ומחייב אותו ג"כ.

ועפ"ז י"ל דשני ראיות אלו באו לשני דברים: האחת באה לבאר מדוע לא הלך עשו אל לבן, והשני' – לבאר מדוע הלך אל ישמעאל:

הראי' הא' – "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אותו פדנה ארם לקחת לו משם אשה בברכו אותו": עשו חשב ששילוח יעקב לפדן ארם לקחת לו משם אשה הי' קשור עם הברכות שבירכו יצחק, שכדי לקבלן הוצרך יעקב לקחת אשה מבנות לבן (ראה רמב"ן כאן פסוק ה. אלשיך שם). ולכן לא הלך עשו אל לבן, כי הבין שהוראה זו אינה נוגעת אליו, אלא רק ליעקב שהתברך בברכות אלו.

והראי' הב' – "וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו": אף שעצם הציווי "לא תקח אשה מבנות כנען" נאמר ליעקב בלבד, מ"מ למד ממנו עשו על יחסו הכללי של יצחק לבנות אלו, "כי רעות בנות כנען בעיני יצחק", וע"כ ראה והבין שפרט זה הוא הוראת דרך גם אליו עצמו, שעליו לקחת אשה שאינה מבנות כנען.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 221 ואילך)

לְמִסַּב לֵהּ מִתַּמָּן אִתְּתָא כַּד בָּרִיךְ יָתֵהּ וּפַקִּיד עֲלוֹהִי לְמֵימַר לָא תִסַּב אִתְּתָא מִבְּנָת כְּנָעַן׃ ז וְקַבִּיל יַעֲקֹב מִן אֲבוּהִי וּמִן אִמֵּהּ וַאֲזַל לְפַדַּן אֲרָם׃ ח וַחֲזָא עֵשָׂו אֲרֵי בִישָׁא בְּנָת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אֲבוּהִי׃ ט וַאֲזַל עֵשָׂו לְוָת יִשְׁמָעֵאל וּנְסִיב יָת מַחֲלַת בַּת

לָקַחַת־לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיְצַו עָלָיו לֵאמֹר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן׃ מפטיר ז וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ פַּדֶּנָה אֲרָם׃ ח וַיַּרְא עֵשָׂו כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינֵי יִצְחָק אָבִיו׃ ט וַיֵּלֶךְ עֵשָׂו

רש"י

מלמדנו: (ז) **וישמע יעקב:** מחובר לענין של מעלה: "וירח עשו כי בירך יצחק וגו' וכי שילח אותו פדנה ארם", וכי שומע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם, וכי רעות בנות כנען, והלך גם הוא אל ישמעאל: (ט) **אחות נביות:** ממשמע שנאמר "את ישמעאל", איני יודע שהיא אחות נביות? אלא לימדנו שמת ישמעאל מיעדה לעשו, קודם נשואיה, והשיאה נביות אחיה, ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ס"ג שנים, שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים היה כשנולד יעקב, שי"ד שנה היה גדול ישמעאל מיצחק, "ויצחק בן ס' שנה בלדת אותם", הרי ע"ד, ושנותיו היו קל"ז, שנאמר: "ואלה שני חיי ישמעאל וגו'". נמצת, יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג שנים היה, ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר י"ד שנה, ומאחר כך הלך לחרן, שהרי לא שהה בבית לבן לפני לדתו של יוסף אלא י"ד שנה, שנאמר: "עבדתיך ארבע־עשרה שנה בשתי בנותיך, ושש שנים בצאנך", ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר: "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'", ויוסף בן ל' שנה היה כשמלך, ומשם עד שירד יעקב למצריים ט' שנים, ז' של שובע וב' של רעב, ויעקב אמר לפרעה: "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה", לא ושתוב: י"ד שלפני לידת יוסף ושלשים של יוסף ותשע משמלך עד שבא יעקב, הרי ג"ג, וכשפרש מאביו

אוצרות התורה

ישמעאל בן אברהם

יש להקשות (ראה יפ"ת לב"ר כאן, עץ הדעת טוב (להרח"ו) ח"ב ל, ב, ועוד): למה הזכיר הכתוב "בן אברהם", והרי ידוע לכל שישמעאל הוא בנו של אברהם אבינו?

ויש לבאר:

כל כוונתו של עשו בנישואי אלה היתה כדי להטעות את אביו ולהראות שהוא צדיק (ראה פירש"י לעיל כו, לד. וישלח לו, ב), וכיון שנישואין אלו היו לאחר שיעקב נצטווה שלא לקחת אשה מבנות הארץ אלא ממשפחת יצחק, הלך עשו אל ישמעאל כדי לקחת את בתו לאשה, כדי להראות בזה שהוא צדיק עוד יותר מיעקב, ובשני דברים: א. עשו הלך אל ישמעאל מעצמו, ללא ציווי. ב. עשו לא נשא סתם אשה ממשפחת יצחק, אלא את נכדתו של אברהם אבינו בעצמו.

וזהו שמדגיש הכתוב: "וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם" – שעשו הלך מעצמו בלי שנצטווה ולקח לאשה "את מחלת בת ישמעאל בן אברהם" – נכדתו של אברהם אבינו.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 225; ח"ה עמ' 165; חל"ה עמ' 115)

עיון וביאור

אֶל־יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת־מָחֲלַת | בַּת־ יִשְׁמָעֵאל בֶּן־אַבְרָהָם אֲחֹות נְבָיוֹת עַל־ נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה: סמס

ק״ו פסוקים. עלו סימן.

ומפטירין ״משא דבר ה׳״ במלאכי פרק א־ב

יִשְׁמָעֵאל בַּר אַבְרָהָם אֲחָתֵהּ דִּנְבָיוֹת עַל נְשׁוֹהִי לֵהּ לְאִנְתּוּ׃
ס ס ס

היה בן ס״ג, הרי קי״ו והוא מומר ״שלשים ומאת שנה״, הרי חסרים י״ד שנים, הא למדת, שאחר שקיבל הברכות נטמן בבית עבר י״ד שנים (אבל לא נענש עליהם בזכות התורה, שהרי לא פרש יוסף מאביו אלא כ״ג שנה, דהיינו מי״ז עד ל״ט, כנגד כ״ג שפרש יעקב מאביו ולא כיבדו, והס כ׳ שנים בבית לבן ושתי שנים ששהה בדרך, כדכתיב: ״ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות״, ופירשו רבותינו זכרונם לברכה מזה הפסוק, ששהה י״ח חודשים בדרך, דבית הוה בימות הגשמים וסוכות הוו בימות החמה ולחשבון הפסוקים שחישבנו לעיל משפרש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן ק״ל שנים, שסך הכל מונים עוד י״ד שנים, אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לבן ללמוד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא נענש עליהם, ולא פרש יוסף ממנו אלא כ״ג שנה, מדה כנגד מדה. עד כאן מלאתי ברש״י יצן). על־נשיו: הוסיף רשעה על רשעתו (רצה לומר: מרשעת על מרשעות שהיו לו כבר, וקל להבין), שלא גירש את הרשעונות:

א א מַשָּׂא דְּבַר־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל בְּיַד מַלְאָכִי: ב אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם אָמַר יְהוָה
וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה אֲהַבְתָּנוּ הֲלוֹא־אָח עֵשָׂו לְיַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב:
ג וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי וָאָשִׂים אֶת־הָרָיו שְׁמָמָה וְאֶת־נַחֲלָתוֹ לְתַנּוֹת מִדְבָּר:
ד כִּי־תֹאמַר אֱדוֹם רֻשַּׁשְׁנוּ וְנָשׁוּב וְנִבְנֶה חֳרָבוֹת כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הֵמָּה
יִבְנוּ וַאֲנִי אֶהֱרוֹס וְקָרְאוּ לָהֶם גְּבוּל רִשְׁעָה וְהָעָם אֲשֶׁר־זָעַם יְהוָה עַד־עוֹלָם:
ה וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאַתֶּם תֹּאמְרוּ יִגְדַּל יְהוָה מֵעַל לִגְבוּל יִשְׂרָאֵל: ו בֵּן יְכַבֵּד
אָב וְעֶבֶד אֲדֹנָיו וְאִם־אָב אֲנִי אַיֵּה כְבוֹדִי וְאִם־אֲדוֹנִים אָנִי אַיֵּה מוֹרָאִי אָמַר |
יְהוָה צְבָאוֹת לָכֶם הַכֹּהֲנִים בּוֹזֵי שְׁמִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה בָזִינוּ אֶת־שְׁמֶךָ:
ז מַגִּישִׁים עַל־מִזְבְּחִי לֶחֶם מְגֹאָל וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה גֵּאַלְנוּךָ בֶּאֱמָרְכֶם שֻׁלְחַן יְהוָה
נִבְזֶה הוּא: ח וְכִי־תַגִּשׁוּן עִוֵּר לִזְבֹּחַ אֵין רָע וְכִי תַגִּישׁוּ פִּסֵּחַ וְחֹלֶה אֵין רָע
הַקְרִיבֵהוּ נָא לְפֶחָתֶךָ הֲיִרְצְךָ אוֹ הֲיִשָּׂא פָנֶיךָ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ט וְעַתָּה
חַלּוּ־נָא פְּנֵי־אֵל וְיחָנֵנוּ מִיֶּדְכֶם הָיְתָה זֹּאת הֲיִשָּׂא מִכֶּם פָּנִים אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת: י מִי גַם־בָּכֶם וְיִסְגֹּר דְּלָתַיִם וְלֹא־תָאִירוּ מִזְבְּחִי חִנָּם אֵין־לִי חֵפֶץ
בָּכֶם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּמִנְחָה לֹא־אֶרְצֶה מִיֶּדְכֶם: יא כִּי מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ
וְעַד־מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם וּבְכָל־מָקוֹם מֻקְטָר מֻגָּשׁ לִשְׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה
כִּי־גָדוֹל שְׁמִי בַּגּוֹיִם אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: יב וְאַתֶּם מְחַלְּלִים אוֹתוֹ בֶּאֱמָרְכֶם
שֻׁלְחַן אֲדֹנָי מְגֹאָל הוּא וְנִיבוֹ נִבְזֶה אָכְלוֹ: יג וַאֲמַרְתֶּם הִנֵּה מַתְּלָאָה וְהִפַּחְתֶּם
אוֹתוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וַהֲבֵאתֶם גָּזוּל וְאֶת־הַפִּסֵּחַ וְאֶת־הַחוֹלָה וַהֲבֵאתֶם
אֶת־הַמִּנְחָה הַאֶרְצֶה אוֹתָהּ מִיֶּדְכֶם אָמַר יְהוָה: יד וְאָרוּר נוֹכֵל וְיֵשׁ בְּעֶדְרוֹ
זָכָר וְנֹדֵר וְזֹבֵחַ מָשְׁחָת לַאדֹנָי כִּי מֶלֶךְ גָּדוֹל אָנִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּשְׁמִי
נוֹרָא בַּגּוֹיִם: **ב** א וְעַתָּה אֲלֵיכֶם הַמִּצְוָה הַזֹּאת הַכֹּהֲנִים: ב אִם־לֹא תִשְׁמְעוּ
וְאִם־לֹא תָשִׂימוּ עַל־לֵב לָתֵת כָּבוֹד לִשְׁמִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְשִׁלַּחְתִּי בָכֶם
אֶת־הַמְּאֵרָה וְאָרוֹתִי אֶת־בִּרְכוֹתֵיכֶם וְגַם אֲרוֹתִיהָ כִּי אֵינְכֶם שָׂמִים עַל־לֵב:
ג הִנְנִי גֹעֵר לָכֶם אֶת־הַזֶּרַע וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל־פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם וְנָשָׂא אֶתְכֶם
אֵלָיו: ד וִידַעְתֶּם כִּי שִׁלַּחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִהְיוֹת בְּרִיתִי אֶת־לֵוִי
אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: ה בְּרִיתִי | הָיְתָה אִתּוֹ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם וָאֶתֵּנֵם־לוֹ מוֹרָא

וַיִּרְאֵנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הִוא׃ ׀ תּוֹרַת אֱמֶת הָיְתָה בְּפִיהוּ וְעַוְלָה לֹא־נִמְצָא
בִשְׂפָתָיו בְּשָׁלֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הֵשִׁיב מֵעָוֹן׃ ׀ כִּי־שִׂפְתֵי כֹהֵן
יִשְׁמְרוּ־דָעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מַלְאַךְ יְהוָה־צְבָאוֹת הִוא׃

לזכות

הת' **מאיר אליהו** שי'

לרגל הכנסו לעול המצוות בשעטו"מ

ביום ד' כסלו

יה"ר שיגדל להיות חסיד, ירא שמים ולמדן

לנח"ר הוריו וכל משפחתו שיחיו

•

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת יהודה וזוגתו מרת מוריה שיחיו **שמוקלער**

לזכות

הנערה **חנה** תחי'

בת הרה"ת **שלמה** וזוגתו מרת **מרים** שיחיו

לנדא

לרגל הגיעה לגיל שתים עשרה שנה

היא עונת בת מצוה בשעטו"מ ביום ה' כסלו ה'תשפ"ז

יה"ר שתקבל על עצמה עול מלכות שמים

ועול מצוות בלבב שלם,

ותצליח בקיום המצוות מתוך יראת שמים טהורה

לנח"ר הורי' וכל משפחתה שיחיו

לזכות

הת' **דובער** שי'

לרגל הכנסו לעול המצוות בשעטו"מ

ביום ח' כסלו ה'תשפ"ז

יה"ר שיגדל להיות חסיד, ירא שמים ולמדן

לנח"ר הוריו וכל משפחתו שיחיו

•

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **פנחס ראובן הלוי** וזוגתו מרת רחל **גאולה** שיחיו **לוי**